

II. évf.

1925. nov. 29. Egyházi újév.

1. sz.

LELKI PÁSZTOR

MAGYARHONI EVANGÉLIKUS GYAKORLATI HAVI FOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő és kiadó:

Vértesi Zoltán

magyarbólyi ev. lelkész.

Társszerkesztő:

Kemény Lajos

budapesti ev. lelkész.

TARTALOM.

Előszó.

Ima nagybányai Horthy Miklós Kormányzó névnapján december 6-án. V.

Advent 1. vas. beszéd. Zak. 2, 10—11 Szabatoní.

A Messiás második eljövetele. Advent 2. vas. Luk. 21, 23—36. Hering János.

Advent 3. vas. Máté 11, 2—11. Kiss Samu nagybarátfalu ev. lelkész.

Advent 4. vas. Ján. 1, 19—28. Hoffmann Ernő.

Jön a vincellér a kertbe. Adventi beszéd. Luk. 13, 6—9. Kemény Lajos.

Gyermekistentisztelet beszéd adventkor. Ján. 8, 12. Tompa Mihály kisssomyói ev. lelkész.

Hol kell a Krisztusnak megszületnie? Karácsony I. ü. Máté 2, 1—10. Dr. Raffay Sándor ev. püspök.

Karácsony első ünnepén. Luk. 2, 1—14. Varga László.

Kétféle csillag. Karácsony II. ü. I. Kor. 15, 41. Dr. Raffay S. Karácsony második ünnepén. I. Sám. 16 1—13. Botyánszky János.

Óévesti. VIII. Zsoltár. Néhai Scholtz Gusztáv ev. püspök.

Képek és idézetek Gróf Széchenyi István műveiből.

Törvények-rendeletek. Irodalom és Művészet. Szerk. üzenet. Hírdetések.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
MAGYARBÓLY, Baranya-m.

Előfizetési ár: egy hóra 1 1/2,
1 évre 18 ar. kor. - 306.000 kor.

ELŐSZÓ

A LELKIPÁSZTOR II. ÉVFOLYAMÁHOZ

A mi segedelmünk legyen az Úrtól
aki teremtette a mennyet és a földet. Amen.

Isten nevének segítségül hívása mellett indítjuk útnak a Magyarországon egyedüli evangélikus homiletikai havi folyóiratnak a „Lelkipásztor“-nak második évfolyamát.

Programmja marad mint volt a lelkek Főpásztorának, Jézusnak programja. Az Ő nevében, Isten kegyelméből jövünk, hogy:

„Örömhírt mondjunk a szegényeknek,
Meggyógyítsuk a sebhedt szíveket,
Szabadulást hirdessünk a foglyoknak,
Látást a vakoknak,
Hogy szabadon bocsássuk a meggyötörtöket
És hirdessük az Úrnak kedves esztendejét!“

(Luk. 4, 18.).

Kérjük az előfizetők és munkatársak **pontos és lelkiismeretes szellemi és anyagi támogatását.**

„Te benned bizom, Uram! Ne szégyenüljek meg soha! Légy sziklaváram a hova menekülhessek szüntelen; rendelkezéssel megtartásom felől... Én szüntelen reménylek és szaporítom minden te dicséretedet!“ (Zsoltár 71, 1, 3, 14. v.)

1925. év advent első vasárnapján.

A Lelkipásztor szerkesztősége és kiadóhivatala.

I. Imák. Egyházi beszédek.

IMA

nagybányai Horthy Miklós Magyarország
kormányzója nevenapján december hó 6-án.

Isten, kit a bölcs lángesze föl nem ér, csak títkon érző lelkünk óhajtva sejt, kinek léte világít mint a fénylő nap, de szemünk belé nem tekinthet, kinek jósága és irgalma el nem fogy, téged keresünk most is, a Jézus nevében hozzád imádkozunk.

Urunk Istenünk! Te parancsolád meg, hogy: „tartassanak könyörgések, imádságok és hálaadások minden emberekért, királyokért és minden méltóságban levőkért, hogy csendes és nyugodalmas életet éljünk teljes istenfélelemmel és tisztességgel.” (I. Tim. 2, 1—2.).

A világháborúban minden vonalon győztesen álló magyar hadseregünknek a kommunizmus folytán összeomlása, a koronás királynak az ántánt által száműzetése, majd később — a Mindenható kifürkészhetetlen akaratából — furchali tragikus halála után, mint a rend és fegyelem visszaállítója, egy név tünt fel, mint biztató csillag hazánk borús egén: **nagybányai Horthy Miklós**, kit a nemzetgyűlés kormányzói főméltóságra emelve, ezer sebből vérző országunk élére állított. És mindenütt, ahol e név tündökölt és csodás varázsa elhatolt, oszlott a homály, a kishitűség, helyreállt a nyugalom s most is, ahol csak e név fenkölt személyisége megjelenik, új hit, új reményesség száll a mult dicsőségét sirató, bús magyar szívekbe.

Tudjuk jó Istenünk, hogy e név képviselőjének, a te szolgálódnak, kit fővezérünkkel rendelél, nehéz, gondterhes az ő szolgálata, felelősségteljes az ő hivatása. Tudjuk, hogy amily magas az ő állása, éppen olyan örvényei is vannak, amily fényes, virágos, dicsőségteljes az ő útja, épp olyan sötét, tövises, göröngyös is. Oh mert hisz olyan sok irigye, ellensége vagyon. Pedig nemes lelke csak egyet akar, érző szive csak egyért dobog, az Igazságért, a magyar véren szerzett ezeréves Magyarország visszaállításáért. Azt akarja, hogy drága hazánk minden lakója, rang-, valláskülönbség nélkül boldog, megelégedett legyen, hogy feldult tűzhelyére szabadon elmehesen mindenki s otthonából, szülőföldjéről ne zavarja ki senki.

Ma az Ő nevenapján hálát adunk az Istennek, hogy Őt nekünk adta és mindeddig megőrizte. Áldja meg az Úr az ő vezérét, a mi Kormányzónkat erővel, egészséggel, bölcsességgel. Nemes célja elérésében segítse Őt a „magyarok Istene”.

Atyánk Istenünk! Ápold bennünk is a kötelességérzetet, a felsőség iránti engedelmességet, egymásiránti testvéri szeretetet. Áldásod legyen magyar hazánkon, nemzeti hadseregünkön, községünkön s annak minden rendű és rangú lakosán.

Isten, kit érző lelkünk óhajtva sejt, kinek irgalma el nem fogy, légy velünk, maradj velünk a Jézusért! Amen.

Advent I vasárnapi beszéd.

Zak. 2, 10—11 v.

„Örülj és örvendezz Sion leánya: mert ímé én elmegyek és lakozom te közötted, ezt mondja az Úr. És sok pogánynepek adják az napon magokat az Úrhoz, és lésznek én népem; és mikor lakozom te közötted, akkor megtudod, hogy a sergeknek Ura küldött engemet te hozzád.”

Szeretteim az Úr Jézusban!

A szerencsétlenségről azt tartjuk, hogy árnyékát előre veti. Ezt tapasztaljuk az élet minden eseményeinél, kezdve azokon, melyek millió és millió embert vonnak körükbe, el azokig, melyek csak a legkisebb és legszűkebb életköröket érintik. Olyan események, melyek egész népek életét meg-rázkódtatják és teljesen átalakítják, még sohasem következtek be egyszerre, és sohasem fognak hirtelenül beállani. A miként nyár derekén a pusztító zivatarokat tikkasztó hőség előzi meg, ily világesemények is nyomasztóan, súlyosan nehezdenek az emberi kedélyre. Mint árnyék borítják a világ hangulatát; úgy érezzük, mintha szerencstélen végzet hajtana az embereket vesztükre. Így van ez a kicsiny bajban, s így a nagy szerencsétlenségben. Csapás, a mely bennünket ér, ritkán sújt le ránk, mint a villám, derült égből; félelem, aggodalom rendszerint megelőzik és elhomályosítják tekintetünket és lesújtják kedélyünket. Gyakran beszélünk aggasztó sejtelmekről, melyek megkapnak bennünket és a következő napok gyakran igazolják azokat, mint árnyékot, melyet a csapás előre vet. Lelki életünk e különös jelenségeinek magyarázatát még nem tudjuk megadni, de elüzni sem vagyunk képesek; gyakran jelentkeznek és leverőleg hatnak kedélyünkre, lesújtják hangulatunkat, a következő idő pedig szomorú magyarázatát adja azoknak.

Szeretteim! Ha a szerencsétlenség ekkép jelentkezik, nem volna erre képes az öröm, a boldogság? Ha az ég megadta a szomorúság előérzetét, megtagadná akkor az örömét?

Bizony itt él keblünkben, s ne vonjuk ki magunkat hatása alul. Vessünk csak egy tekintetet egyházi életünkre. Egyházi nagy ünnepeinkre az előkészítő hetek nem jelentenének mást, mint a hangulat kifejezését, mely az isteni szeretet nagy kijelentéseit megelőzi. Így van ez most is. A legutóbb elmúlt vasárnapon kedves halottaink sírjára az emlékezés koszorúját helyeztük és szóltunk az elválás fájdmáról az elmulásról és a halálról. Ma azonban más hangulat lesz úrrá rajtunk. Tekintetünket ma előre irányítjuk, a keresztyénség legszebb ünnepére; gondolt világunkat ma nem sírok veszik körül szomorú, fájó képeikkel, hanem kedves képe egy bölcsőnek, a melyből az emberiség üdve származott. Nem a halál, hanem az üdvnek teljes élete tűnik fel előttünk áldásaival. Még nem állunk ugyan közvetlenül a bölcső mellett, mert tőle még hetek választanak el, de a mennynek barátságos üdvözlete, mely azt a bölcsőt megdi-csőitette, az adventi időszakkal már előre hallgatja kedves hangját, hogy bennünk a megfelelő hangulatot ébressze, mely megfelel annak az időnek, a melybe lépünk, az új egyházi esztendőnek. Az adventi hangulatra gondolok; textusunk alapján erről szólunk ma tovább.

Az adventi hangulat felhív:

I. Örvendj! mert az Úr jó.

II. Serkenj fel, s légy tulajdona.

III. Bizzál! nálad kíván lakozni.

I.

„Örülj és örvendezz. Sion leánya: mert íme én elmegyek“ mondja az Úr a próféta által. Adventi hangulatunk jut ebben mindenk előtt kifejezésre. A most kezdődő egyházi évnek első szava hozzánk, hogy örvendező lélekkel legyünk. De összegeztethető e ez az öröm avval a komolysággal, melynek kifejezésre kell jönnie a jövőt tekintve? Igaz, az egyházi esztendő elsőbben csak szívbeli és lelki életünkre van jelentőséggel, de az emberi életben minden szoros összefüggésben van. Templomunk, lakóházaink közepette épült, s ha benne a mennyországra neveltetünk, s csak a keresztyén élet eszményéről eshetik szó, körülötte az élet ugyanolyan hangos a maga durva valóságával; az Isten házának szava pedig sokszor egészen más, mint a külvilágéletéé. A keresztyén kötve van ezen élethez, s akarva-nem akarva figyelnie kell az élet szavára. Óh, ez pedig gyakran igen kemény! A szomorúság sohasem kér, hogy tetszik-e, hanem azt mondja: kényszerítlek! S elgondolható-e az élet nélküle? A gond sohasem kér bebocsátást, hanem kierőszakolja azt. S van-e élet gond nélkül? A kísértő nem várja, a míg hívjuk, magától jön az, s elkísér bennünket a pusztába, a templom tete-

Jére és az emberi élet legnagyobb magaslatára. S vajjon van-e élet kísértő nélkül? Ez évben is sorban fognak ezek jelentkezni és mai jelszavunk mégis: „Légy örvendező lélekkel”! E szózat pedig az Isten házából hangzik az életbe, Szeret-
teim!

Am jöjjön a régi élet kemény szavával, sokszor sújtoló kezével: a mi Urunk is velünk lesz. Az Isten háza messze kimagaslig minden lakóházak fölé, s így a mi Urunk alakja is életünk fölé. A hajóst sötét éjszakákon künn a nyílt tengeren gyakran nehéz viharok lepik meg és jaj neki, ha veszedelmes szírtekhez sodorják. De hogy a szírtek hollétét megtudja, világító tornyok építtetnek e helyekre, melyek magasan kiemelkednek a tenger örvénylő habjai közül és minél sötétebb az éjszaka, sugaruk annál fényesebben világít a távoli messzeségbe. A mi Urunk is így áll mennyei világosságával előttünk az élet fenyegető szírtjei közepette, hogy világítson, vezéreljen, megőrizzen s megtartsion! Nem indulnánk tehát örvendező szívvel a következő időkbe? Imé az Úr is velünk jön.

II.

Ha ő a világosság, mely világítva vezérel minden kéte-lyből és szorongattatásból, úgy egyúttal az a szövétnek is, mely a tévelygésből kivezethet; és az az adventi hangulat második szavához vezet, mely azt mondja: **„Serkenj fel, s légy tulajdona.”** „És sok pogány népek adják az napon magokat az Úrhoz és léznek én népem”, mondja a próféta. A keresztyénség magasztos feladatát még nem töltötte be. Az aratásra várakozó mező még végtelen nagy, s nincs emberi ajk, mely csak megközelítőleg is megmonhatná, mikor teljeseedik be Krisztus Urunk ígérete az egy akol és egy pásztorról. Minden új egyházi esztendő Istennek egy-egy apostola, melyet az Úr a világba küld, hogy a világosságot egy lépéssel vigye tovább a sötétségbe. De ne csak a pogányságra gondoljunk messze földrészekben, hanem a pogányokra a keresztyének közepette. Keresztyén nevet és pogány szívet minden időben elégszer találunk együtt a keresztyénségben. Akik a keresztyén nevet viselik és a ker. életnek minden külső feltételét hordozzák, de belsőleg durvák maradnak egész gondolkozásukban, érzésükben, a kik test szerint ugyan megszülettek, de lélekben újjá nem születtek, ezek azok a keresztyének, a kiknek érzülete pogány és nekik szól a felhívás: Újúlj meg, serkenj, fel és légy az Úré. S ő ma is hozzájuk lép, s így szól mindegyikhez: Te is belépsz az új egyházi életbe, s újból fogod kérni áldásomat; áldást munkádhoz, verőfényt és erőt meződ termése számára; áldást házad, s gyermekeidre, védelmet minden szükségdben és az élet veszélyei, bajai

közepette; irgalmat kegyelemem asztalánál, atyai szeretetemet halálos órádban, áldásomat sírodra. Mindezt újra fogod kérni tőlem ez egyházi évben. Megadom, a mit tőlem kérsz; kegyelemnek áldását szívesen árasztom rád, de ne tévedj, meg nem csúfoltatom. Ne gondold, hogy meg nem találak, ha el akarsz kerülni. Hiába kerülsz is el a templomban; ha megvannak is a te idegen isteneid és önzésednek, büntetendő törekvéseidnek építesz is oltárokat, én követni foglak életedben, kezem el fog érni ott, a hol a legnagyobb biztonságban érzed magad. Munkálkodni fogsz, de áldást nem lelsz; gyermekeket fogsz nevelni, de örömed nem lesz bennök, remegni fogsz aggodalmaid közepette és az imának szavaít nem találod, mert keresztyénnek nevezed ugyanmagadat, de szívben pogány vagy.

Igy szól ma hozzánk az Úr. Serkenjünk fel és ragadjuk meg a kezet, melyet újra felénk nyújt ma, és mondjuk: Igen Uram, tulajdonod kívánok lenni, s akkor

III.

megnyugodhatunk, mert az Úr nálunk lakozik.

Nyugodtnak lenni, annyi, mint bátorsággal, **bizodalommal** útkon járni. Ki jár így útjain? Találkozhatunk-e nyugodtan valakivel, a kinek boszújától félnünk kell? Nyugodtan doboghat-e a szív, melynek a leleplezéstől kell félnie? Megbízható-e a tettünk, ha a rossz lelkiismeret nem hagy nyugtot? Óh mindnyájan kevésbé irigylésre méltóak, kiknek a félelem a lakótársuk! Nos és szerettem, ha az Isten kezétől való félelem a mi élettársunk, vajjon nyugodt életnek mondható-e az?

Legyünk tehát az ő tulajdona és nyugodtak lehetünk; nyugodtak minden tettünkben, mert Istenben bizva cselekedtünk, nyugodtak minden szenvedésünkben, mert a bűntudat nem furdal; nyugodtak a jövőt illetőleg, mert velünk az Úr, Ő a mi őriző pásztorkunk és semmiben meg nem fogyatkozunk. Ez legyen adventi hangulatunk, mellyel átlépjük az új egyházi év küszöbét és bemenetelünk áldott lesz. Amen.

Gyömk.

Szabatoní.

A messiás második jövele.

Advent II. vasárnapjára.

(Luk. ev. 21. r. 25—36. v.)

Testvéreim az Úrban! A ma felolvasott Szentigék szerint Jézus azokról a jelekről beszélt tanítványainak, melyek az ő újból való eljvetelét és az ítélet napját megelőzik. Azt mondta hogy akkor jelek lesznek a napban, holdban és csil-

lagokban; a tenger és a hab zúgni fog; az emberek is elámulnak a félelem miatt, mert az égek hatalmasságai, az égi testek megindulnak. „Mikor pedig ezek kezdenek lenni, nézetek föl és emeljétek föl fejéteket, mert elközelget a ti szabadulástok.”

S mikor aztán Jézus feltámadott és mennybement, a tanítványok és az első keresztény nemzedék napról-napra reménykedve várták a szabadulás idejét és Jézus második visszajövetelét. Szó szerint vették a Mester szavait s imádkozva vigyáztak, nehogy szívük megnehezedjen dobzódások részesegek, e világi szorgalmatoskodások miatt; egy szóval óvakodtak erejük szerint a büntől. Mert hiszen Jézus azt mondta: vigyázzatok, nehogy készületlenül találjon titeket „az a nap.”

Am a Mester olyan módon, ahogyan rajongó tanítványai várták, tehát testben, nem tért vissza. Úgy látszott, mintha csalódtak volna jóslatában. Hanem azért mégis visszatért. Mert ég és föld emlúlnak, de az ő beszédei semmiképen el nem múlnak. És pedig **visszatért legelőször is tanítványaihoz** a Szentlélek által, amikor sebesen zúgó szélnek zendülése és kettős tüzes nyelveknek alászállása jelezte visszatérését.

Visszatért az első keresztény-üldözések idején is, kemény próbák látható alakjában s akik hivei körül álltak a tántoríthatatlan hitben, azokat meg is ítélte, mondván: „Jertek, Atyámnak áldottai, birjátok örökségül amaz országot.”

II.

De visszatért ő nemcsak az első keresztények, hanem az **egész világ számára** is. Jövetelét jelek előzték meg. Zúgni és háborogni kezdtek a népek óceánjai. Nem tudtak már hinni a nagy római birodalom polgárai a régi, pogány bálványistenekben s lelkük valami jobb és nemesebb után sóvárgott. Az igaz Istent keresték s várták azt a vezért, azt a tanítót, aki megmutatja, hogyan lehet a lélek szomjúságát lecsillapítani s hogyan lehet a társadalmakból száműzött igazságot, jogot, szeretetet visszahozni.

Megmozdultak — nem a csillagok s égitestek, hanem megmozdult a művelt nemzetek s egyes emberek lelkiismerete. Tűrhetetlennek találták úgy az elnyomottak mint a jobb érzésűek az erőszaknak, kegyetlenségnek uralmát, mely hatalmas zsarnokok kezébe adta kényre-kegyre védtelen milliók sorsát. Vágyva-vágytak hát egy szabadító után, aki kicsavarja a zsaronokok kezéből a korbácsot, aki megtanítja a világot arra, hogy mi, porból lett emberek, ha egymásközt mindenben egyenlők nem is lehetünk, azért mégis csak egy Atyának gyermekei vagyunk, akik között az ellentéteket a

szeretetnek, szelidségnek és megbocsátásnak kellene ki-egyenlíteni.

Közben kézzelfoghatóbb jelek is támadtak. Megindult a barbár félvad népek vándorlása; egész nagy nemzetek cseréltek hazát s ebben a nagy forgatagban mintha a pokol minden ördöge elszabadult volna: hüllottak az emberek, vér-és könnypatak árasztotta el az addig békés családi tűzhelyeket s felhatott az égig a fájdalom kiáltása. Új gondolatok és érzések kezdték hevíteni a hazát kereső vándor népeket is és félvilágon keresztül húzódó vándorlásaik közben kezdett lehullani lelkükről a barbár vadság kérge, szemeik nyiladozni kezdtek, felderengett előttük a lélek fényessége s megszerzvé a földi hazát, keresni kezdte ébredező lelkük ama mennyei hazát is.

Mindezen jeleket pedig remegve és elámulva nézték Jézus hívei, de mégis reménykedve néztek föl az égbe, mert érezték, hogy közel van a világ váltsága. És reményeikben nem csalódtak. Jézus csakugyan eljött a sóhajtozó, gyötrődő világ számára. Eljött egy szerteröppenő, szívek zárjait kinyitó örömhír által, mely arról szólt, hogy úgy szerette Isten ezt a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta érte, hogy mindenki, aki benne hiszen, el ne vesszen, hanem örökéletet vegyen. Egyik nemzet a másik után borúlt az Üdvözítő lábai elé, az Üdvözítő pedig ítéletet tartott a világ felett. Ledőltek a pogány világ oltárai, elmúltak az elmúlásra megérett társadalmak, intézmények, szokások és tökéletlen eszközök; a civilizáció útjára lépett nemzetek felett pedig felragyogott a Kereszt dicsősége. Az idők teljességében megjelenő Üdvözítő új tartalmat adott az életnek: a tartalom lett a fellángoló őszinte valóság; új célt adott a küzködve előretörő emberiségnek: a cél lett Isten kegyelmének s az üdvösségnek elnyerése.

III.

Azután múlva múltak a századok, a kereszt dicsősége pedig elhomályosult a keresztény nevű népek között. Újra a bűn lett úrrá a nemzetek felett, a népek vezéreinek s uralkodóinak székeiben méltatlanok ültek; nagyok és kicsinyek nem Istennek országát keresték, hanem földi kincseket, melyeket a rozsdá megemészt. A kereszténynek nevezett világ elfáradt a nemes célokért való küzdelemben, a milliók lelke elfásult a Szentlélek hívó szózataival szemben s bár az isteni kegyelem ajtaja a Jézus-Krisztus által tárva-nyitva volt mindenki előtt, mégis sokan bűnhöz való ragaszkodásukkal vagy a Krisztus tanait megcsúfoló tanításokkal kirekesztették magukat a megváltottak seregéből.

Ezért aztán megint elromlott az emberek élete. Boldog-

talán lett a világ; önzés, erőszak, kegyetlen indulatok, lelki sötétség borították el a földet. A jók pedig a Krisztushoz híven ragaszkodók kis serege reménykedve sóhajtott: „Uram jövel, mert elveszünk!”

És ez az Úr megint eljött. Nem testben, hanem **lélekben**. Itéletrejövetelét jelek előzték meg. Nagy irtó háborúk zúgtak végig a népek tengerén. Az igazságra törekvők sokat szenvedtek. Babona és pogány tudományok verték békóba a magasra törekvő lelkeket. Másfelől pedig új utak tárultak a több szabadságot, több tudást, jobb életet kereső emberek elé. Új világrészeket fedeztek föl: Amerikát, Ausztráliát. Föltalálták a könyvnyomtatás mesterségét. Kezdték az emberiség szabadabban gondolkodni, ismeretei szaporodtak s minden jel azt mutatta, hogy új kor virrad e világra. Aztán jöttek a reformáció előkészítői, akik tördelni kezdték a tömegek lelkét felfogó békókat. Aztán jött Luther Márton; elszánt erőfeszítéssel letépdeste a keresztyén hit igazi arculatát elborító lim-lomot, amit sötétben botorkáló századok aggatták reá és íme ott állott az ámuló hivek s a föllélegző tömegek előtt a **Krisztus!** Akit hit által lehet megragadni. Aki lélekben való eljövetele által megint megítélte a világot s ítélete által új utakat szabott a világ haladása elé. Azok a népek s intézmények, melyek ez új útakra léptek: fölemeltettek, a többiek lesüllyedtek. Újra föllobbant a hit világa, a népjogok, szabadság, tudományok virágzásnak indultak; az erőszak, elfogultság, népek boldogságát rontó bűnök és törekvések sötét zúgokba szorultak. És a világ több századon át azokból a lelki javakból táplálkozott, melyeket ez a nagy kor s annak Krisztusért élő férfiai nyertek a visszatérő Messiástól.

IV.

A mi nemzedékünk kora testvéreim, megint vajudó kor. Megint hatalmas jelektől terhes az idők méhe. A fejünk felett elviharzott háború, az annak nyomában járó felfordulás, zürzavar, a politikai, társadalmi nyugtalanság, a sok gond baj, elégedetlenség, önzés, bűn, másfelől pedig a tudományok nagy haladása, mindenféle találmányok, mind azt mutatják, hogy feltétlenül megint valami nagy változás jön a világra.

És én hiszem, tudom, hogy mindez megint a Krisztus lélekben való eljövetele jelent. Bizonyos, hogy a szabadító, **megbékítő, megnyugtató Üdvözítőt várja a világ.** Bizonyos, hogy a mai végeláthatatlan zürzavarból soha nem látott és hallott dicsőséggel fog kibontakozni a keresztyén hit s benne a Jézus Krisztus arca.

És bizonyos, hogy Jézus megint itélni fog. A jókat, az ő hiveit jobbjára, amazokat baljára állítja és jaj azoknak, akik balja felé kerülnek!

Bizonyos, hogy azt a sok szerencsétlenséget, népek forrongását, a földrengéseket, vízáradásokat, a gazdasági és társadalmi válságokat, az egyre szaporodó öngyilkosságokat, népbetegségeket, a sötét bűnöket valahogyan, én nem tudom hogyan, mind-mind arra fogja felhasználni a böles Mindenható, hogy előkészítse vele egyszülött Fiának újból való hatalmas eljövételét.

Vigyázzunk azért és készen legyünk, hogy amaz eljövettel, miként a törvetés, készületlenül ne találjon bennünket!

V.

Egyébként pedig, amióta Jézus legelőször eltávozott a földről, azóta folyton-folyvást, óráról-órára visszajön és bekopogtat minden ember szíveajtaján. Szelid szava fel-felhangzik lelkének csendességében s azt mondja: „Én vagyok az út, az igazság, az élet.” Vagy pedig: „Vegyétek fel az én igámat s úgy kövessetek engem.” Azt is mondja: „Boldogok a tisztaszívűek.” És meg sok mindenre tanít benünket az iskola, e templom, a Szentírás a lelkiismeret szava s a mindennapi élt sokféle eseménye, példája által. Boldog, aki e tanításokat megérti! Még boldogabb, aki azokat cselekszi is.

És folyton-folyvást megítél bennünket hitünk és életünk értéke szerint.

VI.

Egyszer azonban el fog jönni a legteljesebb dicsőségben és hatalomban is, hogy végső ítéletet tartson élők és holtak fölött. Mikor? Hogyan? Ezt csak a mindenható Isten tudja. Az ő bölcsessége pedig elrejtette ezt az emberek szeme elől. De azért bizonyos, hogy egyszer majd el fog jönni a Megváltó és pedig úgy, ahogy megígérte: „és akkor meglátjátok az embernek Fiát eljönni a felhőkben.”

Eljön s megítéli azokat, akik itt a földön a jóért küzdöttek, ártatlanul szenvedtek s azt mondja nekik: Boldogok vagytok, mert jutalmatok nagy leszén.”

Eljön a sírókhoz, akiket itt senki nem vigasztalt; az árvákhoz, elhagyottakhoz, kiket lesúlytott és kifosztott az élet. És keblére öleli őket, mondván: „Jöjjetek énhozzám, én megnyugosztalak titeket.”

Eljön azokhoz is, akiket a büntudat terhe nyom, akik a megtisztulásra s a mennyei Atya kegyelmére vágnak s ezekhez így fog szólni: „Bizony mondom néktek, még ma velem lesztek a paradicsomban.”

De azokhoz is eljön, akik megtagadták őt, vagy akik csak szájjal vallották és akik a bűn útjain jártak. Azokhoz is, akiket a földi büntetés sohasem tudott elérni és azokhoz is, akik nevetni tudtak, mikor más sírt. És megintí őket e ke-

mény itélettel: Távozzatok tőlem, álnokság cselekvői, soha nem ismertelek titeket!

Úgy éljünk hát, hogy bármikor, bárhogyan jöjjön is el ama rettenetes, mégis dicsőséges utolsó Advent, bennünket készületlenül ne találjon s hogy ne kárhozatot, hanem üdvösséget hozzon nekünk. Maga az Üdvözítő int bennünket a ma felolvasott Szentigék végső szavai által: „**Vigyázzatok azért minden időben, kérvén, hogy méltókká tegyen Isten titeket; ... és megállhassatok az embernek Fia előtt!**”

Testvéreim! Az intést megfogadjátok! Ámen.

Veszprém.

Hering János.

Advent III. vasárnap.

Máté 11, 2—11.

Egy nagy gondolkodó a kételkedést a tudás, ismeret forrásának mondja. Mert amiben kételkedem, amiről nem vagyok bizonyos, afelől igyekszem bizonyosságot szerezni, meggyőződni; s ez az igyekezet vezet el azután a tudásra. Van benne valami. De hát én a bizonyosság keresésére helytelen irányban indulok el, akkor nem igazi ismeretre, hanem téves eszmére jutok. Csöbörből vödörbe. Vagy pedig, ha a kételem nem sarkal kutatásra, vizsgálódásra; hanem időt s fáradságot sajnálva megmaradok a kételkedés állapotában, akkor meg lelket emésztő önvívódásba esem, mely feldúlja bensőm nyugalmaát és békéjét.

Hasonlóképen áll a dolog az erkölcsi, a lelki, a hitbeli kételemre nézve is. Maga a kételkedés még nem bűn; sőt ha ez, mint bizonyosságot szomjuhozó, ellenállhatlan erő helyes, jó útra terel, a legtisztább és legerősebb hitbeli meggyőződés forrásává lehet. Aminthogy tényleg igen sokan jutottak már el a kételemről a legszentebb vallás eszmék és igazságok ismeretére. De viszont a kételkedés helytelen következtetések által s hamis úton tévedésre és bűnre is vihet. Aminthogy bűn a kételkedésben való tétlen, könnyelmű megmaradás is. Tehát nekünk a kételkedés ellen minden erőnkkel küzdenünk, harcolnunk kell! De hogyan? Hova forduljunk, merre menjünk, ha a mi szívünket is hatalmába keríti a kétség, hogy bizonyosságot, igaz meggyőződést szerezzünk? Erre ad feleletet a mai evangélium Ker. János példájában:

1. **Ha hitedet megíngatja kétség,
Jézushoz menj, nála van segítség;**
2. **Egész élte válasz kérdésedre;
Hígyj, s általa béke száll szívedbe.**

I.

Az emberi életnek irányítója, vezetője a **hit**. Amilyen az én hitem, valláserkölcsi meggyőződésem, aszerint módosul,

alakul az én egyéniségem s életem. Mi adott Keresztelő János egész életének is tartalmat s mi szabott működésének irányt? Az a hit, hogy **ő Istennek követe s az eljövendő Messiásnak ügyengetője.** Ebben a hitben hirdette a bűnbánat ígeit: „Térjetek meg, mert elközelített a mennyeknek országa” (Máté 3, 2); ebben a hitben keresztelt ott a Jordán partján. Ebben a hitben vágta oly kiméletlenül szemükbe az önhitt farizeusoknak és szadduceusoknak: „Viperák fajzati, kicsoda íntett meg titeket, hogy a bekövetkező harag elől meneküljete?” (Lk. 3, 7). Ezen hitben és meggyőződésben mert szembe szállni magával a bűnös viszonyt folytató, erkölcstelen Heródeessel is, aki a kemény dorgálásért aztán börtönbe vetette.

Ott a börtön mélyén, szomorú fogságának néma csöndjében, elszakítva eddigi munkássága színteréről, ráért gondolkodni azon, hogy vajjon ő jól látott-e? nem tévedett-e? Csakugyan elközelített-e a mennyeknek országa? Belopózik szívébe a gyötrő, kínzó kétség. De nem adja át magát tehetetlenül lenyűgöző, léleksorvasztó hatalmának. Bizonyosságot akar. Elküldi azért tanítványait Jézushoz, hogy általuk megkérdezze tőle: „Te vagy-e az, aki eljövendő, vagy mást várunk?” — Igen helyesen cselekedtél te, a pusztának egyszerű gyermeke, hogy nem az igazság örök ellenségeihez, a képmutatókhoz fordultál, hanem magához a legigazabb forráshoz, Jézushoz. A te példád azt hirdeti ennek a mai kételkedő nemzetnek is: Ha hitedet megingatja kétség, Jézushoz menj, nála van segítség.

Ő pedig de sokszor megingatja, megrendíti a mi hitünket is a kétség... Ki Istenben s az ő szent fiában erősen hisz, az bátran, megtántorodás nélkül halad az erénynek, igazságnak útján, habár az sokszor rögös is; habár azon sokszor szenvedni, az igazság ellenségeinek gúnyját, támadását a Heródeseknek rosszakaratát tűrni kell is. De ma mit látunk? Kétkedést a vallásos igazságokban; örökös ingadozást a jó és a rossz, az istenfélelem és istentelenség, az erény és a bűn között. Vallásos meggyőződésünket, hitünket tekintve az Úr Jézusnak találó hasonlata szerint „ingadozó nádszálak vagyunk, mit a szél ide stova hajtogat.” Egyszer az érdek szellője, mely Istenért a Mammonról, az örökkévalókért a mulandókról, a lélek üdvéért egy kis földi nyereségről, haszonról lemondani nem tud s nem akar. Másszor a kétségek szele, melyet feltámasztanak a mindennapi élet visszáságai, megpróbáltatásai, az okoskodó észnek töprengései; vagy a folyton fülünkbe hangzó hiábavaló, könnyelmű beszédek. Most az örömfű, majd a szenvedések. Midőn szemed könnyben ázott, midőn szívedet a fájdalom tépte, vagy a világi reményeidben való csalódás hasogatta; midőn a betegség kínja,

láza égetett s a szomorúság keresztje alatt földre roskadtál: nem szállta-e meg a te szívedet is akárhányszor a kétség? Hited, mellyel előbb, a jobb napokban Istenre, a te Atyádra s Jézusra, a te Megváltódra tekintettél, nem ingadozott-e? Nem kérdezted-e a porból felemelkedni nem bíró, fáradt, csüggeteg lélekkel te is, mint aszenvedő próféta: Te vagy-e az eljövendő?! Te vagy-e az, akiben s aki által elközéltett hozzánk a mennyeknek országa; mikor én csak nyomorúság országát látok magam körül, mikor számomra csak szűrő, vérző tövisek teremnek az életúton?

Tagadhatatlan, sokszor jönnek ily kérdések ajkunkra: sokszor ingadozik gyarló hitünk. Hol keressünk ilyenkor támaszt, erösséget? Hol találunk bizonyoságot, midőn itt minden csak kétséget hirdet nekünk, mindenütt csak rövidlátással, vaksággal s tudatlansággal találkozunk? Evangéliumunk megmondja:

**Ha hited megingatja kétség,
Jézushoz menj, nála van segítség;**

II.

**Egész élte válasz kérdésedre:
Hígyj, s általa béke száll szívedbe.**

„Menjetek el és jelentsétek Jézusnak, amiket hallotok és láttok.” Az a világtól elzárt próféta ha hallott is fogságában egyet-mást Krisztus cselekedeteiről, nem tudott azokról tiszta képet alkotni magának. Nem tudta igazában, mik történtek az utolsó időben a Jordán mentén. Mert ha maga hallotta és látta volna azokat, amiket tanítványai hallottak és láttak, a hitnek fénysugara bevilágította volna börtöne sötétjét s elűzte, eloszlatta volna minden kételyét az eljövendő felől. Hisz Jézus élete s tettei meggyőző erővel hirdetik, bizonyítják a kételkedő világnak, hogy Ő az eljövendő Messiás; hogy nem kell mást keresnünk és várnunk; hogy „nincsen senkiben másban üdvösség: mert nem is adatott az emberek között az ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk.” (Csel. 4, 12.)

Igen, egész élte válasz kérdésedre. Nemcsak az a rövid élet, mely Betlehemtől Golgotháig tartott, hanem az az egész élet, mely Betlehemtől mai tart és mindörökké fog tartani. Mert Jézus él és munkálkodik a világban. Ő velünk van minden napon a világ végezetéig; mert az igaz keresztyén Krisztusnak a megtestesülése s az igaz keresztyénség áldásai voltaképen a Krisztus velünk létének az áldásai. Az az élet, melyet Jézus feltámadása óta velünk él, sokkal dicsőségesebb, sokkal többet hirdet nekünk, mint az a másik, melyet testben üldözve, szenvedve élt egykor a földön. Akkor az Úr mond-

hatta a tanítványoknak: „Jelentsétek, amiket hallotok és láttok;” s azok talán hűségesen el is tudták sorolni: „A vakok látnak és a sánták járnak; a poklosok megtisztulnak és a siketek hallanak; a halottak feltámadnak és a szegényeknek az evangélium hirdettetik.” De ma hol volna az a tanítvány, aki el tudná beszélni mindazokat a tetteket, miket Jézus feltámadása óta véghez vitt; mindazokat az áldásokat, mik belőle nemcsak a kies Jordán vidékre, nem is egy kis országra, hanem az egész világra kiáradtak? Csak az, kit vak elfogultsága, a bűnök sötét börtöne vagy a világnak oktalán szerelme bilincsbe verve fogva tart, az nem látja, ami körülötte s benne történik a Krisztus által.

Tehát Jézus egész élete válasz a kételkedő szív kérdéseire. Értsd meg azt a választ te szenvedő, te tévelygő, te hitben ingadozó! Az ō magasztos tettei győzzenek meg arról, hogy Ő a te eljövendő Messiásod; higgy s általa béke száll szívedbe.

Nem állítom én, hogy az erős hit elüzi tőled mindazt, ami fáj, ami bánt, keserít és aggaszt. K. János tanítványainak hiraása után bizonyára hitt, de azért tovább sínylődött, szenvedett börtönében. honnan útja a vérpadra vezetett. Óh de mily nyugodt lélekkel tekinthetett halála elé is, hisz élt szívében a hit, hogy Jézus „az Istennek ama báránya, aki elveszi a világ bűneit”. (Ján. 1, 29). Higgy te is! S ha földi életed mostohasága meg nem szűnik is, a Krisztusban való hit lelked megingatott egyensúlyát helyre állítja s általa béke száll szívedbe. Lásd, így vezet a kételyen keresztül Krisztus a lélek nyugalmához; az igazi boldogsághoz. Mert ez az igazi boldogság. Nem az, amit a világ hirdet, amit a világ fia az anyagi jólétben, a pénzben, gazdagságban keres, amely azonban a szerencse változásával — mint a színes, káprázatos szappanbuborék — szerte foszlik. Hanem ez, mely független a földi élet, földi viszonyok változásaitól; melyet a világ nem adhat, de el sem vehet. Azért ha néha-néha kétség gyötör is, csak a megbotráncolás kövévé ne váljon az számodra, hanem inkább mint lelki hajtó, ösztönző erő vigyen oda Krisztushoz; hogy Krisztus életének a komoly vizsgálása, tetteinek, a belőle kiáradó áldásoknak a látása oszlassa el a kételyeidet s növelje, erősítse, szilárdítsa meg gyöngé, ingadozó hitedet. Mert „boldog az, aki Őbenne meg nem botráncozik.”

Amen.

Kiss Samu.

Advent IV. vasárnap.

János ev. I. 19—28.

Testvéreim a Krisztusban! Gyakran találkozunk a földi életben olyan emberekkel, kik magukról többet tartanak, semmint illő volna. Közönségesen elbizakodottaknak mondjuk őket. De ha megfigyeljük ezeknek az életét, vállalkozásait, arra a tapasztalatra jutunk, hogy gyakran szenvednek hajótörést. Ennek oka pedig az, hogy mielőtt valamibe belekezdenek, nem szánnak akár csak néhány pillanatot a számvetésre azért, mert túlbecsülik a maguk erejét, nem számolnak oly akadályokkal, melyek tán az ő erejüket is felülmulják.

Aki magát keresztyénnek tartja, nem cselekedhet így, annak tisztában kell lennie önmagával. Ilyen önmagával tisztában lévő földi vándor volt az adventi idő jellegzetes alakja, Keresztelő János. Ha nem lett volna erős jellem, önmagával tisztában levő férfiú, úgy az őt környező lelkesedés könnyen vihette volna oly gondolatokra, melyek jobb meggyőződése ellen valók. Működése lázba ejti Izrael népét. Tömegesen járnak ki hozzá a pusztába, ahol predikál, keresztel. Vannak kik a rejtélyes körülmények közt eltűnt Illésnek vagy a próféták közül egynek nézik, sőt akadnak nem kis számmal olyanok is, kik benne látják „az idők teljességének” hősét. És amikor a hatalmon lévő farizeusi párt látja az alázatos János népszerűségének egyre való növekedését, féltve hatalmi állásának megingását, követeket küld hozzá, hogy megtudja kicsoda. És ebben a válaszban, amit ad, lesz a legnagyobb. Bárhonnan jövő feltevessel szemben határozottan erős, hangszúllyal jelenti ki: **nem én vagyok a Krisztus.**

Nyílt, becsületes, őszinte, határozott válasz volt ez a hatalmukért remegő farizeusok követeinek kérdésére. Ha azt mondja János, hogy igenis ő a Krisztus ellenfelei ellenbizonyoságot nem adhattak volna. De a benne élő eleven lelkiismeret nem engedí száját oly kijelentésre nyitni, mely elüt a valótól. Tisztában van János azzal, ha ő magát Krisztusnak, Megváltónak mondja, akkor képes volna megépíteni azt az aranyhidat, melyen járva, a romlás lejtőjén egyre lejjebb haladó nép megtalálná újra a maga Istenét. Erre erőt nem érez magában. Érzí benne és működik még a bűn, tudja, hogy néki is Megváltóra van szüksége. Nem én vagyok a Krisztus!

Néhány nap választ el már csak bennünket a szeretet ünnepétől, szent karácsonytól. Jó dolog, hogy karácsonynak igaz megünneplése érdekében mi is tisztába jöjjünk önmagunkkal. Feleletet kell keresnünk nekünk is arra a kérdésre: **kicsoda vagy te?** És szent karácsony égi fényének, mennyei világoosságának áldásos hatását, boldogító voltát csak akkor

vagy képes érezni, csak akkor fogod tudni értékelni, ha olyan önmagaddal tisztában lévő egyén vagy, mint Keresztelő János, ha tudod azt, hogy a benned lévő bűnre való hajlandóság gyakran elhomályosítja rajtad azt az Isten-képet, mely által a teremtés koronája lettél, ha tudod azt, hogy bűnös vagy, ki nem rendelkezel oly erkölcsi erővel, hogy annak segítségével felemelkedj ahhoz, akiben élünk, mozgunk, és vagyunk, Istenhez, ha tudod, hogy a te Istenhez való helyes viszonyod csak úgy jöhet létre, ha a karácsonyúj szülőttjében, a betlehem-i jászol lakójában azt köszöntöd, ki mint Isten-fiú telve vala kegyelemmel és igazsággal, ki azért jött a világba, hogy mindeneket megváltson a bűnnek, ördögnek, halálnak hatalmától, akinek szavát, ígését nemcsak ismered, hanem hiszed is: én és az Atya egy vagyunk. Mindaddig azonban, míg abban a reményben élsz, hogy önerőd által is képes vagy az Istennel való helyes viszonyodnak megteremtésére, amíg azzal biztatód magad, hogy végeredményben nem is vagy oly nagy bűnös, mivel nem követtél el valami rettenetes gonosztettet, amíg itt a földön, annak kincseiben, szépségeiben, gazdagságában, élvezeteiben keresed azt, ami háborgó szívedet, lelkedet megnyugtítja, ne gondold, hogy tisztában vagy magaddal, hogy karácsony ünnepe számodra az, ami lenni akar.

Ismerd meg magad ember, lásd be, hogy életed által elszakadtál Istentől és hallgass lelkiismereted szavára, mely ha nem romlott meg egészen, folyton azt sugja, lásd meg a közelgő karácsony égi fénytől övezett gyermekében azt, akinek útját egyengeti teveször ruhába öltözött, derekán bőrvövel az alázatosságot, szerénységet külsőleg is kifejező János. Nem magáért, nem az ő dicsőségéért, hanem kizárólag az eljövendő Krisztus ügyéért küzd és fárad az elhagyott pusztában az a János, ki magát nem tartja méltónak arra, hogy megoldja annak sarúja szíjját aki ő utána, jő, de előtte lett.

Légy **útegyengető** evangélikus nép, útegyengetője Krisztusnak, a te Megváltódnak. Egyengesed útját a te saját szíved felé az által, hogy ki veted, abból mindazt, ami az isteni akarattal ellenkezik, kiveted belőle a bűnt, haragot, gyűlölséget és beleplántáld a szelidség, szeretet, egyetértés virágait. Légy útegyengető házadnépe között te atya és anya az által, hogy gondoskodsz gyermekeidnek nemcsak földi, anyagi, hanem lelki javairól is, neveled őket az Isten és emberek iránt való szeretetre, légy útegyengető minden Isten képet viselő teremtménnyel szemben azáltal, hogy példás, erkölcsös, szeretettől áthatott, a megbocsátás erényét mindenkor gyakorolni kész étellel bizonyosságot tesz az arról, hogy a benned élő keresztényiség nem meghalt valami, hanem **életerő**. Légy útegyengető munkakedved, hivatáshűséged, kötelesség teljesítésed

által. Legyen egész életed világitó fáklya ennek az életnek sötétjében, legyen példás keresztyén életed, legyen épített város, legyen életed Istenben való élet. Ha életed ily Istenben való élet, jánosi bizonyosságot adsz arról, hogy nem becsülsz túl önmagadat, nem szolgálsz csak embereknek, hanem Istennek is, bizonyosságát adod annak, hogy tisztában vagy önmagaddal, szükségét érzed, hogy eljőjjön az, aki János előtt lett. Jánosi érzéssel, alázatossággal, büntudattal önismerettel nézz a közelgő szent ünnepre és nem szégyenled, hogy néked Megváltóra van szükséged, hanem vele együtt boldogan köszöntöd majd az égből alá jött Istenfiút: Imé az Istennek ama báránya, aki elveszi a világ bűneit. Amen.

Dombóvár.

Hoffmann Ernő.

Jön a vincellér a kertbe.

Adventi beszéd.

Lukács ev. XIII. 6—9.

Kedves Testvéreim! Judea dombjai között Jeruzsálem felé haladt a Megváltó. Utja szőlőskertek és gyümölcsösök között vezetett. Serény munka folyt a kertekben, szedték a termést mindenfelé. S mikor hire futott, hogy erre megy a názáreti Mester, kisetett eléje egyik kertből a gazda, hogy behívja őt tanítványaival együtt. Pihenjenek nálam, — mondotta s megkínálta őket gyümölcssei javával, elmondva, hogy ez a gyümölcs arról a fáról való, melyet még édes apám ültetett és nyesegetett; öregszik már, de még ízes gyümölcsöt ad... amott azokat már mind magam ültettem, szépen teremnek, meghálálják a gondozást. Büszkén mutatott a tele kosarakra, melyek érett, szép gyümölcsökkel tetézve álltak a fák alatt, hozta belőlük sorba a kóstolót, hogy felfrissítse fáradt vendégeit. De bosszankodva mutatott egyik erős, egészséges, kövér levelű fára, mondván: Nézzed Mester, immár három esztendeje keresek gyümölcsöt e fügefán és nem találok rajta, kivágatom már, miért foglalja a földet hiába? A Mester pedig megszánta az eleven fát és mondotta: Hagyd élni, — még teremhet. És a gazda meghajolt: Ugy legyen, ahogy te mondd...

A Megváltó azután tovább ment. Körülötte tovább sorakoztak a kertek egymás mellett, egészen Jeruzsálemig. Aradt a forró napfény, érlelte a gyümölcsöket, mik földig hajlitották a termő fák ágait. És az Üdvözítőnek bizonyára úgy tetszett, mintha az egész föld az ő mennyei Atyjának egyetlenegy nagy kertje volna, tele gyümölcsfákkal: élő emberekkel. Megérezte az isteni igazságnak fenséges komolyságát és jogosult szigorúságát: amelyik fa nem terem jó gyümölcsöket.

kivágattatik és tűzre vettetik, — de megtelt a szíve szána-
lommal és szeretettel a gyenge emberek iránt, kiknek meg-
váltására vállalkozott, kiknek érdekében közbenjáró akart
lenni Isten és emberek között s megérezte azt is, hogy neki
kell ebben a kertben a gondos és türelmes vincellérnek lenni,
aki a haragvó gazdát megkérleli: Uram, adj neki még egy esz-
tendőt, míg köröskörül megkapalom — és ha gyümölcsöt te-
rem, jó, — ha pedig nem, azután vágd ki.

Igy születhetett meg lelkében az a példázat, mire Bet-
hániába ért. Így maradt azután ránk Lukács evangéliumában
komoly figyelmeztetésül gyümölcsöt termő életre és biztatá-
sul gyarlóságainkkal szemben.

Mert tekintetek csak, testvéreim, képzeletben bármilyen
fára, látjátok: mintahogy a fa gyökereivel a földre kapasz-
kodik, ágait és virágait sóvárogva nyújtja az ég felé, de gyü-
mölcsseit megint a föld felé csüngeti, — éppen így kell a föld-
ből vétetett embernek is felfelé törekednie, de egyúttal a
a földi élet nemesítésére, szépítésére és jobbítására munkál-
kodnia és gyümölcsöket teremnie. Ne is próbáld, testvérem,
mentegetni magadat azzal, hogy hiába erős és egészséges a
fa, hiába hozza dúsan virágait, hogy öröm rá nézni, még vé-
gig kedvező időnek kell jönnie, hogy kártékony férgek, hideg
éjszakák, váratlan zivatarok tönkre ne tegyék a virágzaskor
adott nagy ígéreteket, — hasztalan mentegetődzés ez, mert
az evangéliumból tudnod kell, hogy az isteni kegyelemnek
és jóságának változatlan napja érleli életedet, hull rá a meg-
váltásnak harmata és a te életed fája is arra van kötelezve,
hogy gyümölcsöket teremjen Isten, felebarátaid és önmagad
számára.

A mai ember, elmerülve a földi élet bonyodalmai közé,
mindig a közeli jövőre tologatott jószándékaival olyan végze-
tesen könnyelmű, mint a gyermek, aki tudatlanul hozza ve-
szedelembe önmagát. A komoly javulás szükségét belátó, de
azt folyton halogató embereknek és nekünk mindannyiunk-
nak szól a mai szent íge, mikor arra figyelmeztet, hogy vég-
nélkül visszaélni az isteni igazsággal és türelemmel, — foly-
ton — folyton, újból és újból évről-évre igaz megtérés, meg-
változás, jobbulás és gyümölcstermés nélkül maradni nem
lehet. Mindenkire nézve meg van a határ, mikor elhangzik
a szó: Ki kell már vágni! ... és jaj, mi lenne velünk, ha oda
nem állana bűneink, hanyag jószándékunk és az isteni igaz-
ság közé a Megváltó adventi kérése: Adj neki még egy esz-
tendőt Uram ... Adj neki még egy kevés időt a komoly meg-
jobbulásra ...

Testvérem, vajjon könyörül-sz-e te a fán, mely soha nem
hoz neked termést? Vajjon kifogyhatalan vagy-e te az elné-
zésben és türelemben gyermekeid, hozzátartozóid és mind-

azok iránt, akiknek életébe beleszólásod van? Vajjon, ha hiába az intés, figyelmeztetés, várakozás és minduntalan sikertelen marad a javítgatás, nem fogsz-e haragra gerjedni és felkiáltani: Elég volt a jóságból, most következik a büntetés!

Ha érzed, hogy így van ez, akkor gondolj az Üdvözítőre, amint megértő szívvel halad a földi élet nagy kertjében, örömmel tekint a terméssel ékes fákra s elgondolkozva és jóságon áll meg a terméketlen fák előtt. Vajjon mi hiába lehet benne, hogy nem tud teremni? Talán rossz neki a talaj, amelyben gyökerezik, mint ahogy vannak egészséges lelkek, melyek rossz környezetben elsatnyulnak és terméketlenek maradnak. Más földbe kellene ültetni őket. Ennek a másíknak talán gyenge a nedvkeringése, majd a tavaszi viharok jól megrázzák az ágait s ha az sem segít, bele kell vágni éles késsel, hogy a gyógyulás szüksége mélyebb életre kényszerítse. És jönnek fájdalmak, veszteségek és megaláztatások próbáltatásai... Ennek a harmadíknak melléültetünk egy másikat, hadd suttojon neki buzdító szavakat... És keresi a vincellér gondosan a bajt, a hibák okait és körülkapálja őket és kéréli az élet Urát: Adj neki még egy esztendő, adj neki még egy kevés időt a megjobbulásra és ha nem, — azután vágd ki azt.

Óh nem a földi életnek még egy esztendejéről van itt szó, földi emberek. A végtelenség és örökkévalóság horizontjai borulnak felénk és annak számára kell gyümölcsöt teremnünk az isteniúság és emberméltóság örökzöld ágain: hitet, szeretetet, jobbúlást, javítást.

Ha nem tudjuk e gyümölcsöket megérlelni földi életünk egésze által, ha terméketlenek maradtunk Isten országa és az emberközösség kertjében, kivágattatunk onnan igazságosan és elveszítettük örök életünket... Ezért aggodalmaskodik miattunk a Megváltó, ezért kéréli az örökkévaló Atyát: adj nekik még egy kevés időt, — mert meg akar menteni mindannyiunkat, hiszen ő maga mondotta: Azért jöttem, hogy örökéletük legyen...

Ez a szent ige úgy konduljon tehát szívünkbe, testvéreim, mint a harang szava: komolyan és mégis biztatón: figyelmeztet a megtérés elkerülhetetlenségére és kötelezettségére, de ad is időt reá. Ezek az adventi napok kiváltképen erre valók: a kegyelem napjai ezek, melyekben szakadatlanul hallatszík a Megváltó könyörgése érettünk: Adj nekik még egy kevés időt, — teremni fognak ők is, — gyengék ugyan, de termő bimbók vannak lelkeikben...

És ha mégsem? És ha hiába az isteni kegyelem s hiába az önfeláldozó vincellér türelme és segítsége? Akkor ezek a megátalkodott fák gondoljanak ugyanerre az Üdvözítőre, aki egy esztendő mulva megint Bethániába járt virágvasárnap

utáni hétfőn. És megéhezvén, meglátott egy fügefát, mely leveles vala, odamenvén, keresett rajta gyümölcsöt, de levélnél egyebet nem talált. És mondá a fügefának: Soha örökké ne egyék róla senki...

Emlékezzetek tehát, édes festvéreim, az Üdvözítő figyelemzetetésére: örök élet számára gyümölcsözzetek! Tekintsetek hálával reá, midőn közénk jön, hogy könnyörülhessen érettünk. Adjatok erőt és jószándékot ti magatok is az ő könnyölgése mellé. És jegyezzétek meg az adventi szózatot, mely mint harangszó zeng végig karácsony előtt a kertek és az emberek fölött s hozza az élő fák kertjébe a nagy vincellér figyelemzetését: „**Teremjete a megtéréshez illő gyümölcsöket!**” Amen.

Budapest.

Kemény Lajos.

Adventi gyermekistentiszteleti beszéd.

János ev. VIII. 12.

Bizonyára vannak közöttetek — különösen az idősebbek között — a kik utaztak már korom sötét éjszakában. Nem világított a hold, nem ragyogtak az égen csillagok; fekete felhők borították az ég boltozatát, melyeken nem szűrődött keresztül még egy parányi világosság sem. Javarészt még az utat sem láttátok; tapogatózva, botorkálva tudtatok csak előre haladni, minden pillanatban attól remegve, hogy gödörbe, vagy árokba estek! — De íme egyszerre csak megpillantottatok a távol messzeségben valami halvány világosságot; összeszedtétek magatokat, — meggyorsítottátok lépteiteket, — sietve haladtatok az éjszaka sötétjéből felétek világító fényesség felé s midőn végre elértétek azt, örömmel állapítottátok meg, hogy az egy barátságos házikó ablakán szűrődik keresztül; bezörgöttetek a házikó ajtaján s midőn megnyitották azt előttetek, egy barátságos, meleg szobába léptetek, a mely fáradt tagjaitoknak nyugalma, éhségtől kimerült testeteknek pedig táplálékot s új erőt adott.

Ilyen sötét, komor éjszaka, — a tudatlanságnak és bűnnek sötét, komor éjszakája nehezedett az emberiségre is abban a korban, a mikor Jézus született. Az emberek csak lassan, botorkálva, tapogatózva, tudtak előre haladni, mégis minden lépten-nyomon baj érte őket. Hol szúrós tövis, hol éles kő sebezte meg lábukat, itt egy gödör, amott egy tátongó szakadék fenyegette elnyeléssel őket!... De íme, egyszerre csak világosság támadt az égen! Megjelenik Betlehem felett egy fényes, ragyogó csillag: Jézusnak csillaga! A betlehemi szegényes istállóban megszületik a világ világossága!... s oszlik a köd, távozik a homály, — a Jézusból kiáradó fény-sugár megvilágítja a bűnnek éjszakáját, — megmutatja a té-

velygő embereknek a szabadulás útját, — a ki őt követi, nem jár az többé sötétben, — mert az örök élet világossága ragyog szemei előtt!

K. Gy. Ezt a világosságot gyújtották meg szemeitek előtt gondos szülő kezek, akkor, mikor legelőször meséltek néktek Jézusról. (Betlehemi éjszaka, betlehemi pásztorok, betlehemi angyalok). Ezt a világosságot élesztgették szívetekben a tanítók az iskolában s a lelkészek itt az Úr házában. Tanítóitok is, mi is, sok szép meseszerű történetet beszéltünk el nektek a biblia kegyes alakjairól, a kik példák voltak előttünk az istenfélelemben, alázatosságban és engedelmisségben, — de különösen az Újszövetség kimagasló alakjáról, a ker. embernek eszményképéről, az Úr Jézus Krisztusról, a kiről tudjátok, hogy nemcsak szelid és alázatos szívű, de engedelmes is volt úgy szülei, mint kiváltképen mennyei Atyja iránt!

Jézus mindenek előtt **szelid** és **alázatos** szívű volt! — Bár minden kortársánál, bár az az óta született és élt legnagyobb embereknél is nagyobb és hatalmasabb mégis mindenkinél szerényebb és alázatosabb volt. (Nem járt fényes fogaton, mint e világ hatalmasai, hanem gyalog; még dicsősége tető pontján is számár háton vonul be Jeruzsálembel! Nem lakott fényes palotában, sőt még egy szegényes gunyhója sem volt: „a rókáknak barlangjuk van, ahol meghúzódhatnak, de az ember Fiának nincs fejét hova lehajtania!“)

Ilyenek legyetek ti is K. Gy! Ne feledjétek, hogy rendszeren az üres fejű emberek büszkék és kevélyek! Epúgy, mint a nagytermészetben, a gabona táblákban, a hol szintén a szem nélküli, vagy vékony, aszott szemű kalászkok állnak büszkén, egyenesen, — míg a szép, telt szemű kalászkok földre konyulva, alázatosan meghajtják fejüket. — Az emberek közt is az igazán értékesek, — az igazi nagy emberek mindig szerények és alázatosak, már azért is, mert tudják, hogy Isten a kevélyeknek ellene áll és csakis az alázatosnak adja az ő kegyelmét!

Mire is lehetnél büszke? Szépségedre? ma van, holnap lehervad! — Erődre, egészségedre? Elég egy betegség és ronccsá lesz erőd! — Vagyonodra, gazdaságodra? Ki erre épít, homokra épít s a legelső szélvihar romba dönti épületed! — Szépséged, erőd, gazdaságod dacára is maradj tehát alázatos, — a minő volt Megváltó Jézusod! — Így ragyog előtted igazán az ő Világossága, — így lész benne s általa igazán gazdag!

Úr Jézus azonban nemcsak szelid és alázatos, de **engedelmes** volt mindhalálig. Engedelmes volt szülei iránt, kiknek legelső szavára ott hagyja a jeruzsálemi templomot, — ott a tudós férfiakat, a kiknek körében pedig olyan jól érezte magát, — alámegy Názáretbe, hogy növekedjék

testben, (lélekben,) Isten és emberek iránti kedvességben!

De engedelmes volt különösen mennyei Anyja iránt, ki- nek akaratát még akkor is teljesítette, mikor annak teljesí- tése nehéz próba elé állították őt. (Atyám ha lehetséges mul- jék el tőlem e keserű pohár, — mindazáltal legyen úgy, amint Te akarod!)

Legyetek engedelmesek ti is mindenekelőtt szüleitek és tanítóitok iránt és pedig nemcsak akkor, amikor a nekik való engedelmesség semmi nehézséggel nem jár (p. o. mikor szórakozni, játszani hívnak benneteket) hanem akkor is, mi- kor olyasmit kívánnak tőletek, a minek teljesítése rátok néz- ve nehézséggel jár (p. o. valami kedvtőltségről, valami erős kívánságról való lemondás)! De legyetek engedelmesek min- denek felett a ti mennyei Atyátok, Isten iránt is! Teljesít- sétek az ő akaratát és parancsát és pedig ne csak akkor, a mikor az ti nektek tetszik és jól esik, hanem akkor is, a mikor Isten parancsának teljesítése erőfeszítésbe, saját testetek, — testi vágyaitok és kívánságaitok megfeszítésébe kerül is! — Hiszen az igazi, — Isten és emberek előtt kedves engedel- messég épen abban áll, hogy megfeszítsük a testet az ő indu- lataival és kívánságaival és tisztán megtartsuk magunkat e világban!

K. Gy.! Végére értem elmélkedésemnek. Vajha megér- tettetek volna ebből mindnyájan azt, hogy az igazi, soha el nem homályosuló Világosság Krisztusban jelent meg és Krisz- tusban ragyog minden ember előtt. Csakis aki Őt követi és az Ő nyomdokain jár, az nem jár sötétben, annak ragyog az örök élet világossága!

Ez a világosság ragyogjon állandóan ti előttetek is! Krisz- tus igéje legyen lábaitok szövéténeke az ő alázatossága, enge- delmessége ösvényetek világa; — akkor sem el nem téved- tek, sem a bűn mocsarába nem merültök, hanem ezen vilá- gosság vezetése mellett biztosan üdvösséget nyertek! Amen.

Tompa Mihály,
ev. lelkész.

Hol kell a Krisztusnak megszületnie ?

Karácsony I.

Máté ev. II. 1—10.

Legendát mondok.

A Krisztusvárás szent napjaiban, Advent idején, az Ur beszéltette angyalait s megparancsolta, hogy készítsenek örö- met a föld lakóinak. Mert közeleg a szeretet ünnepe, Szt.-Karácsony napja.

És az angyalok örvendezve repültek szét a világ minden

tájára, hogy az örökzöld fenyőerdőkben kijelöljék a karácsonyfákat, a városokban és a falvakban összeszedjék az édes anyák mosolyát, a gyermekek reménységét, az ifjak álmát, melyekből ragyogó fényes karácsonyi glóriát szoktak készíteni.

Azután ismét összegyülekeztek az angyalok az Úr trónusának zsámolyánál s mindegyiknek volt valami kedves jelentenivalója. Csak a magyar angyal állt egy sarokban szárnyaszegett, csüggeteg lélekkel. Mialatt a többi angyal mosolygós boldog jelentéseit hallgatta, az ő szemében könnyek csillogtak, az ő ajka nem mosolyra, hanem sírásra illeszkedett.

Feltűnt az Úrnak a busongó alak és magához intette a magyarok angyalát. S az angyal szólt fázósan, tétován:

— Uram, ez évben nagyon szomorú volt az én utam a földön. El — kiszálltam parancsodra s magyar őserdők örökzöld táborában kerestem a megszokott leszálló helyeket. De ott most mindenütt idegen fegyveresek zajonganak. Benéztem a megszokott békés otthonokba, de vagy csak panasz, zokszó, jajongás szava fogadott, vagy idegen arcok meredtek felém. A karácsony fényét, meleg ragyogását eddig minden évben az édesanyák boldog mosolyából és a gyermekek álmodozásából szövögettük. Most azonban eltűnt a mosoly, elröppent a boldogság, elriadt az álom, alig valamicskét tudtam összetarlózni az avarrá lett szívek pusztaságán. Aztán Uram, nem tudom, mire szántad szép Magyarországot, de erdős-völgyes évezredes határait is seholsem találtam. Bizony, Uram, ebben az évben a magyar gyermekeknek kevés karácsonyfát vihetek s amit viszek, azon sem lesz elég ragyogás, nem lesz kápráztató fényözön, mert a magyar anyák búsak, gondban töröttek, nehéz szívű, örömtelen martYROKKA lettek.

És a magyar angyal fázósan bújt szárnyai mögé s egy ragyogó könnyet, egy hulló csillagot ejtett ki szeméből az ég peremére.

És szólt az Úr: A magyar népet én nem vettem meg végkép, csak inteni akarom a szenvedések tűzével, térjen magába és keresse meg akit elveszített: az ő Megváltóját.

És egyszerre megvilágosodik előttem az Írás szava. És érzem, hogy az az egyszerű karácsonyi történet a napkeleti bölcsekről nem mese, hanem örök valóság. Mi vagyunk a Krisztust keresők s ha nem volnánk, azokká kell lennünk. Azok a napkeleti bölcsek valóban bölcsek voltak, mert mindent elhagyva, fáradságot nem félve megindultak a Krisztust keresni. Az ő kérdésük a mi kérdésünk is. Az ő útjuk a mi útunk is. Amit e kérdésre feleletül adunk: az a fundamentuma egész földi boldogságunknak. A nagy karácsonyi kérdés pedig ez: „Hol kell a Krisztusnak megszületnie?”

I.

Hol kell a Krisztusnak megszületnie? Erre a kérdésre könnyű volt az írástudóknak megfelelni. A szentírás megadta az útmutatást, hogy Betlehemben, Dávid városában. És a napkeleti bölcsek elindulhattak a vezető csillag után, mignem elértek Betlehembe, ahol csakugyan megtalálták a kis gyermeket.

De hol keressük mi? Vágyak gomolyognak az elégületlenség hullámain hánykódó lelkekben, emésztő vágyak, hangtalan sóhajtások, nyögdecslő epekedések a keresztyénség nagy gondolatai és boldogító érzései után. Mindenki azt várja, azt reményli, hogy a keresztyénség felemelő nagy gondolatainak szárnyán fel tud emelkedni a porból az a megtiport emberiség, mely ma nyugalomát veszve emésztődik gondjainak és csalódásainak fájdalmában. Mindenki azt várja, hogy a keresztyénség tiszta érzései megnemesítik azt a szerencsétlen, meghasonlott szívet, melyet kebelünkben hordozunk. Mindenki abban reménykedik, hogy csak egy megváltója lehet most is, mint ahogy egy volt eddig is az emberiségnek: az a szeretetben kifogyhatatlan, jóságban fáradhatatlan, emelkedettségben egyetlen, önzetlenségben fenséges keresztyén életfelfogás, amelynek élő valósága a Krisztusban tündököl felénk. És mindnyájan lessük, várjuk, sürgetjük, követeljük, hogy ebből a keresztyén életfelfogásból kisugározzék erre az összetörött lelkű világra a nagyságos, fenséges, a mindeneket átfogó isteni áldás: a megértő testvérszeretet isteni áldása. De még nincs itt az áldás, még mindig csak annál a tépelődő, annál a kutató, annál az epekedő kérdésnél tartunk: Hol kell Krisztusnak megszületnie?

Testvéreim az Úrban! A lélek vágya indította útnak azokat a napkeleti bölcseket, de a csillag vezette őket Jézus bölcsőjéhez. Az a csillag is nem egyszer felhő mögé bújt. És akkor a bölcsek is csak emberektől tudakozódtak, hova, merre tartsanak, hogy célhoz érjenek?

Igy voltunk mi is az elmúlt időkben. Szem elől veszítettük az Úr csillagát s egymástól tudakoltuk, hol kell Krisztusnak megszületnie? Hol az eszme, vagy az igazság, vagy az érzés, vagy az ember, aki megmutassa azt az utat, melyen nyugodt jelenhez és boldog jövődökhöz juthatunk?

Tulajdon lelkünkben viaskodtak a csábító jelszavak tetszetős köntösébe öltöztetett eszmék, hogy elhitessék, hogy bennük a megváltás. És mi már-már meghódoltunk a téves eszméknek s utánuk indultunk, de ingoványba, posványba vezettek. Elménket ejtették meg a ragyogó, tetszetős hamis igazságok, melyekről csak akkor tudtuk meg mennyire megtévesztettek, mikor, mint a fővény, futottak ki a talpunk

alól. Tulajdon szívünket ejtette rabul nem egy hangulatos érzés, melyben örömet, boldogságot véltünk találni, s csak keserű utóízről tudtuk meg, hogy pusztító méreggel itatott. Hangoskodó próféták ígérgettek új világot, boldog társadalmat, de csak akkor tudtuk meg végzetes csalódásunkat, mikor mindenünkből kifosztva ott álltunk az élet országútján éhesen, fázva, szeretetlenül.

S mindez azért, mert hamis csillagok után indultunk és mert elvesztettük szemünk előtt a Krisztus csillagát. Ez a csillag felhőbe hagyatlott, vágyaink, ösztöneink, gyarlóságaink felhőibe, melyeken nem bírt áttörni sugára. És mi tépelődve állunk még ma is az élet forgatagában s elnézván egymást, hogy mennyire szegény, tépett, megtört, csalódott, kiéhezett, lerongyolódott, otthonavesztett, hazátlan, kiüldözött, egymáson tipródó boldogtalan embersereg kavargó itt körülöttünk: a lelkekből akaratlanul is, ismét, meg ismét feltör a zokogó kérdés: Hol kell a Krisztusnak megszületnie? Annak a Krisztusnak, akiről most oly nagyon sokat beszélünk? Akiről mindenki tud valami szépet mondani? Akire esküsznek? Akinek a neve társadalmi egyesülések, politikai pártok, egyesek és társas alakulások cégére? Akinek a szellemét sokat emlegetik, de akinek a szellemével kevesen élnek? Akitől mindent várunk, de akit legtöbben mégis csak ékül akarnak beütni az egymásra vágyó emberlelkek közé?

II.

Testvéreim az Urban, a karácsony a keresztyénség legkedvesebb ünnepe, mert nem tantételeket, hanem életigazságokat hirdet. Azt az életigazságot, melynek diadalmas valóságát a karácsonyfa alatt érzi a szívünk. Azt az igazságot, melynek hirdetése, gyakorlása, megmutatása a Krisztust a világtörténelem középpontjába helyezte és Isten fiának bizonyította. Azt az igazságot, amely Krisztus vallásának magvát és örök értékét alkotja. Azt az igazságot, hogy a világ megváltásának s boldogságának a titka a szeretet.

Akkor omlott össze a mi világunk, mikor többé nem a szeretet volt életének tengelye s akkor épül fel újra boldogabb jövőre, mikor ismét a szeretet körül forog az élet.

Akkor tűnt el ajkunkról a mosoly, szemünkből az öröm lobogása, mikor a szeretet otthonavesztetten bolyongott a fegyverzörej, önző, gyűlölködő világ zajától távol a jöttéves csendes zugaiban s akkor tér vissza ismét, majd ha minden úton találkozunk ismét a mostohán elűzött szeretettel.

Akkor vált romhalmazzá a világ nemcsak körülöttünk, hanem bennünk is, mikor a szeretet helyett a gyűlölet és haszonlesés, a hiúság és a szívtelenség irányította a népek hatalmasait és akkor épül ismét a romokon új világ, majd ha a

szeretet lesz minden törvénynek az éltető lelke, minden cselekedetnek az irányítója.

Mert a betlehemí csillag, mely Krisztushoz vezet, az alázatos jóságnak és az istentkereső hitnek a csillaga volt. E csillag nélkül bolyongás az élet, vergődés minden törekvés, emésztődés minden vágy. És hiába hangoskodunk keresztyén-ségünkkel, hiába tömörülünk még olyan nagy látványossággal a kereszt jelvénye alá, amíg a keresztyénség csak pusztá jelszó, melyet ajkainkon hordozunk, de nem jézusi szlidség és szeretet, mely áthatja egész életünket, míg az a kereszt csak pusztá jelvény, melyet mindenüvé kitűzünk ugyan, de nem válik összeforrasztó igazságává a szétszűllött lelkű társadalomnak: addig nem borulhatunk le a Krisztus bölcsőjéhez szent áldozatokkal, addig csak az az emésztő kérdés robbangat ki nyugtalan lelkünkéből: Hol kell a Krisztusnak születnie?

Hol? Azt kérdezed? Ott, ahol az Istenhez emelő hit szenteli meg az életet. Ott ahol meleg szeretet forrasztja össze az emberek szívét. Ott ahol a Krisztus neve nem ék, hanem kapocs az egymásra utalt emberi lelkek közt. Ott, ahol a Krisztus lelke forrása minden jóságnak, minden szelidségnek, az egymást megértő és elviselő minden alázatoságnak.

Hol kell a Krisztusnak megszületnie? A te lelkedben is, az én lelkemben is, mindnyájunk szívében, e szegény magyar nép boldogtalan társadalmában, e meghasonlott emberiség összetüport egész életében. Boldog ember az, akinek ilyen karácsonyt engedett a jóságos Isten! Boldog ember az, akinek a szívében megszületett a Krisztus! Mindnyájunknak ilyen karácsonyt kívánok, mert ez az Isten legnagyobb áldása!

Amen.

(1920)

Dr. Raffay Sándor,
püspök.

Karácsony első ünnepén.

Luk.: 2, 1—14.

Megható eseményt beszélnek el az imént felolvasott szentigék, mely esemény a mennynek a földdel való összeölekezését jelképezi számunkra, aminek következtében Jeszállottak a mennyei angyalok a földre, hogy lehozzák és szétszórják itt azt a légkört, amely a mennyet eltölti és megismertessék a föld népével azt az erőt, mely lelköket boldogsággal, meglelégedéssel, örömmel és szent lelkésedéssel tölti el, de amely egyszersmint fényessé, ragyogóvá, tündöklővé teszi a felhők feletti birodalom minden táját. Ez a csodálatos légkör, ez a felséges sugár, ez a megfoghatatlan és kibe-

szélhetetlen erő pedig a szeretet. Ezt tükrözi vissza a menny most is az ő fenségével, ezt hirdeti a mindenség a maga nagyságával s erről prédikál a karácsony az ő ismételt megújulásával.

Valami megható dolog az, hogy valahányszor a szeretet, hogy úgy mondjam megerősödik, vagy megújul, mindig öröm tölti el az emberek szívét. Öröm volt akkor is, mindön egy sötét téli éjszakában leszállott Istennek angyala egy szerény hajlékba és lehozott oda egy csecsemőt, ki ennek a magasztos erénynek képviselője és elterjesztője lett a földön. Öröm töltötte el a mennyeiek lelkét arra a tudatra, hogy ezután bátran tekinthetnek alá a földre, hiszen nem lesz az már olyan sötét, kietlen és pusztá, hanem fel-fel csillan azon egy-egy szent tűz, a szeretetnek tüze s fel-fel tűnik egy parányi világosság, mely az Istenhez való közeledésnek s a bűntől való menekülésnek világossága, hogy jelképezze a sötétben járó és sötétséget kereső emberi lelkeknek vonzódását a világosság, az Isten után.

De öröm tölti el a földiek kebelét is, midőn látták azt a szigorú büntető Urat — ki velük mint szolgálkkal keményen bánik — közeledni magokhoz és érezték, hogy eme közeledés folytán lassan-lassan szakadozik a törvény lánc, hogy a szeretet kapcsává változzék; amellyel nem akarja többé szigorú parancsal magához kényszeríteni a föld lakóit, hanem melegséggel, gyöngédséggel magához akarja édesgetni őket, hogy lássák be végre, hogy boldogságukat nem a bűnök tengerében való elmerülésben s az Istentől való elszakadásban kell keresniök, hanem az Istenhez való közeledésben s a bűnöknek elhagyásában és Isten iránti gyermeki odadásban. És ez az érzés, ez a tudat mennyei örömmel tölti el az ember szívét. Amely örömnél alapja az angyal eme csodálatos jelentésében van letéve: „Mert született nektek ma a Megtartó, ki az Úr Jézus Krisztus a Dávid városában.” Valami csodálatos esemény ez — szeretteim — mely a maga fenségében kihat a világ végezetéig s valahányszor meg-megújul, emléke újabb csodálkozásra, újabb imádkozásra újabb öröme hangolja az emberi szíveket. Ennek a magasztos eseménynek emléke a Karácsony ünnepe, mely minden esztendőben újból és újból emlékeztet benünket a Krisztus születésére, elmélkedjünk azért mi is felette s nézzük ezen Istennek szentelt órában, hogy:

I. miképpen volt az előkészítve.

II. milyen kegyelmet nyertünk általa,

III. milyen pompával ünnepelték a mennyei seregek.

I.

„Mégfoghatatlan az Úrnak útai, végére mehetetlenek az

Úrnak ítéletei „Isten igéjének ez az igazsága tűnik ki a mai szent igékben foglalt ezen csodálatos történetből, ha vizsgáljuk az Úr születésének előkészítését. A szent igéket olvasva láthatjuk, hogy az emberek semmiféle előkészületeket nem tettek a Messiás fogadására, pedig az életet szemlélve tapasztalhatjuk, hogy egyes kiváló személyiségek fogadásán micsoda előkészületet tesznek. Miért történt hát ez így? kérdeznék sokan. Talán nem tudták az emberek, hogy jön a Messiás? Miért kellett hát olyan elhagyott helyen, olyan lényegtelen körülmények között születnie? Óh csodálatos céljai voltak ezzel a nagy Istennek, aki nagyon jól ismerte az emberek közönyét, hitetlenségét, sőt igen sokszor ellenséges indulatát s tudta, hogy ha fényes előkészületekkel fogadnák az emberek, akkor nagyon könnyen megsemmisült volna az a nagyszerű terv, amit Isten az emberiség megváltására készített s a próféták által megígért.

Amenyire nem készült fogadására senki a földön, annál inkább készültek arra a mennyekben. Hosszú ideig várt a mi jó Atyánk, várta vajjon megtérnek-e az emberek? jó útra fordulnak-é? s bizony szomorúan kellett tapasztalnia, hogy hova-tovább mind jobban és jobban letérnek a jó útról s mindig mélyebbre süllyedtek a bűn fertőjébe; hiába küldötte el az ő követeit, a prófétákat, hogy intsek, figyelmeztessék a népet parancsolatainak megtartására, elhatározta hát, hogy elküldi az ő egyszülött fiát, hogy mindenki aki hiszen ő benne el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Elkezdte hát lassanként készíttetni az utat, hirdette a próféták által a Messiás eljövételét, különféle megpróbáltatásokat küldött a világra, hogy ezzel is elősegítse az előkészítés munkáját. Mikor pedig már elkövetkezett a várva-várt idő, még az ő legnagyobb ellenségét a császárt is felhasználta e magasztos esemény előkészítésére. Így lett a császár szolgája a Messiásnak akaratán kívül akkor, amidőn elrendelte a népek összeírását, nem is gondolván arra, hogy micsoda célt szolgál ezzel az egyszerű ténykedésével.

Ilyen előkészületek után jött az Úr a világra, hogy annak örömet és váltságot hozzon, amely drága kincseket csak azok nyerhetnek el akik befogadják őt szíveikbe. Az azért ma az én kérdésem hozzátok szerettem, vajjon ti előkészületek-é méltóképen a Krisztus születésére? Vajjon nem álltátok-é útját annak, hogy előkészíthette ezt az Isten! Vajjon eljáratok-é az adventi napokban az Isten házába s befogadtátok-é az áldott Isteni igéket a ti szívetekbe? hogy karácsony ünnepére betlehemi jászollá varázsolja azt? amelyben megszületik a kis Jézus? ... és ez a csodálatos esemény mindjárt megcsendíti lelked hurjain a betlehemi angyalok dicsőítő énekét: „Ma született néked a Megtartó, ki az Úr Jézus,”

amely angyali szózat egyedüli biztosítása annak, hogy boldog karácsonyt értél el, hiszen igazi zálog ez Isten irántad való szeretetének, de egyedüli bizonyossága annak, hogy

II.

micsoda kegyelmet nyertünk általa.

Már az előkészületek is arra mutatnak, hogy ez az esemény nem hiába történt, hanem, hogy volt ezzel valami célja a mindenható Istennek, amely célját mindjárt tudomására is juttatta az embereknek midőn elküldte az ő angyalát a betlehemi mezőkre, hogy hirdessék ezt a nagy örömet az egész világnak — amely öröm nem más mint a Krisztus születése.

Óh fölséges karácsonyi este, mely oly csodálatos és igézetes vagy, hogy a pogányok nem tudnak ünneplésed előtt csodálat nélkül elhaladni — mily gyönyörűen hirdeted a te boldogító igédet angyalaidd által, — mint terjeszted az örömet a búsulók között, a világosságot a sötétben — kik azért jöttek e világra, hogy megajándékozzák az embereket egy drága, egy megfoghatatlan szent ajándékkal, amelyet még sohasem látott a világ s a kegyelem. Igen — ezt hirdeti a karácsonyi angyal, midőn így szól, hirdetek nektek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz, mert született nektek a Megtartó az Úr Jézus Krisztus... Halljátok keresztyének? nem vesztek el a bűn szennyes hullámai között, hiszen született nektek Megtartó! Halljátok pogányok? netévelyegjetek, hiszen nektek is született a megtartó a Krisztus, hogy kegyelmet hozzon az Istentől, aki nem akarja bűnösnek halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen.

Mily ismeretlen fogalom volt ez az emberek előtt, talán csodálkoztak a történeteken, de nem örültek neki; gondolkodtak ugyan a csoda jelentőségén, de nem tudták annak jelentőségét megismerni. Óh és mennyi de mennyi keresztyén van a világon, aki ezekhez hasonlóan csodálkozik a karácsonyi eseményeken, de nem örül nekik, ha örül is, nem tudja örömének okát adni; talán azért örül neki, mert megpihen a munkától, vagy talán mivel ajándékot kap, vagy pedig mert szórakozásoknak, örömöknek néz elébe? Pedig az ilyen öröm nem elégíti ki a lelket s nem nyugtatja meg igazán a szívet, mert mulandó, mint annak osztogatója. Nem így a karácsonyi öröm, mely nemcsak megmarad az ünnepek végeztével, hanem az ünnepek alatt még fokozódik, mert mindig közelebb visz az örök kegyelem forrásához, amelyből felfrissül a szív, megedződik a lélek és az örök boldogság kies virányai felé vonzódik az ember egész valója.

Bűnös emberek! Halandó testvéreim! sötétben tapogatózó vándortársaim szükségetek van erre a kegyelemre? Jertek menjünk a betlehemi jászolhoz és hulljunk ott térdre

hálát adni a mi jó Atyánknak ama végtelen szeretetéért, amellyel az ő szent fiát hozzánk elküldötte és kérjük őt, hogy tegyen bennünket méltókká eme végtelen kegyelemre.

Mert aki ennek a kegyelemnek már egyszer részese volt érzi, hogy e nélkül a földiélet mit sem ér! Lehetsz e nélkül a világ leggazdagabb embere, lehetsz lángeszű tudós vagy körülrajongott művész, eltalálhatod akárhogyan a világ szerinti élet támaszát és boldognak tűnhetsz fel mindenki szemében, mégis te vagy a világ legszánalmasabb embere, mert éppen az nincs birtokodban, ami az emberi boldogságnak legfontosabb feltétele a kegyelem. Isteni lényeg isteni ajándék ez... Látni szeretnétek talán ennek belső értékét? Am röviden bemutatom néktek!... rövid szótagú mely azonban mindent magába foglal... kegyelem... ennek következtében bűneid megbocsátatnak, adóságaid eltöröltetnek... kegyelem... hatása alatt lelked felmelegszik, szíved megtisztul... kegyelem varázsa átönti egész valódon a szeretet áldó melegét... szíved Istenhez emeli és embertársaidal köt össze, hogy állandósítsa és fokozza benne az irántuk érzett szeretetet; kapocs ez tehát, mely a földet az éggel, az embereket Istennel kapcsolja össze. Ezért zengenek ma zsolozsmát a mennyei seregek, hogy dicsőítsék a mindenség Urát a világnak juttatott eme drága ajándékért és ünnepeljük ezen kegyelem földre szállott fejedelmének születését.

III.

Nézzük hát még, hogy milyen pompával is ünnepelték őt a mennyei seregek?

Mintha az ég is örült volna ennek a nagy ajándéknak, amellyel Isten megajándékozta a földet, mintha az angyalok is örültek volna annak, hogy immár ezután a földön is lesznek szellemi testvéreik, kik igazi ártatlanságban, szeretetben, boldogságban fognak élni s arra igyekeznek hogy napról-napra jobban és jobban haladjanak a kitűzött cél felé, ami pedig nem lehet más, mint a tökéletesedés. Ennek az örömnem tudtak másképen kifejezést adni, minthogy dicsőítették Istent e magasztos eseményért. Nagyon megható az a jelenet, amelyet alapigénk e szavakkal jelez: „És hirtelenséggel jelenik az angyallal a mennyei seregek sokasága, akik Istent dicsérik és ezt mondják: Dicsőség a magasságos menynekben istennek, a földön békesség és az embereknek jó-akat.”

Micsoda varázslatos szavak ezek és mily felségesek visszatükrözői a menny örömének és ábrázolói az égi lakók ama törekvésének, hogy Isten dicsőségét még jobban fokozzák. Amint Isten dicsőségének fokozására törekedtek az angyalok, úgy kell nekünk is erre törekednünk, amit az által

tehetünk meg, ha békére törekszünk s akkor így hangzanék eme gyönyörű égi szózat: „Dicsőség a mennyben Istennek és békesség a földön a jóakarató embereknek. Vagyis Isten dicsősége akkor lesz igazán teljes, ha béke, még pedig igazi lelki béke fog az emberek között uralkodni. Ami nem azt jelenti ugyan, mintha mirajtunk embereken mulnék Isten dicsősége, hanem jelenti azt, hogy mi csak úgy szolgáljuk azt igazán, ha békességre törekszünk.

Óh vajha ezt a törekvést szolgálná ez az idei karácsony; vajha a betlehemi angyalok dicsőítése mihozzánk is elhallatszanék és békességre való felhívásuk megérintené a mi szíveinket, hogy végre testvéreknek ismernénk el egymást és oda sereglenénk rang, származás, vagyon osztály és műveltségre való tekintet nélkül a Krisztus bölcsője köré és száműzve szívünkől minden rossz indulatot, egy szívvel, egy lélekkel és egy akarattal dicsőítsük Istent és énekünk elvegyülne az angyalok hallelujájával, fokozni annak örömét, aki nekünk ezt a gyönyörű ünnepet adta.

Ettől azonban — sajnos — a mai világ nagyon messze áll, mert amint nagyon sok ember nem tartja szükségesnek Isten dicsőítését, talán épúgy még több igyekszik az emberek között fennálló béke lerontására. Még mi is nagyon messze vagyunk ettől, talán még messzebb mint néhány évvel ezelőtt s éppen ezért ma még nagyobb szükség lenne egy angyali sereg hallelujájára, hogy mindenki lássa, mindenki hallja és a leghiteltlenebbek is megismerjék ezt a csodálatos erőt és megerősödjének. — De íme mintha valóban megismétlődne ma is e csodálatos esemény, hiszen ma is halljuk dicsőíteni Istent milliók ajkáról s úgy látom, hogy a hívő lélek ma is ott csügg a karácsonyi angyalok hozsannáján s örül neki, mint a gyermek a karácsony estének.

De vajjon nem csal-e meg engem is az én hitem? vajjon valóban olyan-e a te örömöd, amilyenek én elképzelem. Ha igen, akkor törekedj annak állandósítása mellett annak másra való átruházására úgy, hogy leked hurja, másét is megrendítse, hogy hited más hitét, szereteted más szeretetét is fokozza, minek következtében az a másik is Istennek dicsőségére fog törekedni, terjesztvén egyszersmind a békét is az emberek között, hogy mielőbb elkövetkezzék ama nagy karácsony. Vajha már ez a mai is előkészítője lenne ennek és visszhangra hangolná nagyon sok ember szívét a mennyei seregek eme dicsőítő éneke: „Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek, a földön békesség s az emberekhez jóakarát.”

*

Krisztus születését ünnepli ma az egész világ, láttuk mi is annak előkészítését, megismertük a kegyelmet amelyet

általa nyertünk és láttuk milyen pompával ünnepelték a mennyei seregek. Jertek ünnepeljük őt mi is igazi áhitattal, zárjuk szíveinkben és fogadjuk meg az általa nyújtott kegyelmet, zengjünk neki örömeinket, hogy mindenki láthassa, még a hitetlenek is megismerhessék azt a csodálatos ajándékot, amit az Atya adott nekünk általa s együtt egy lélekkel zengjük: „Ez az Ur Jézus a mi Messiásunk, ki által lett bünből szabadulásunk, Világosságunk, Megigazulásunk, Boldogulásunk.” Amen.

Varga László,
ev. lelkész.

Kétféle csillag.

Karácsony II.

I. Korinth. XV. 41.

Tudom, hogy szokatlan az a szentige, melyet most karácsonyi elmélkedésem alapjául választottam. De hát szokatlan az a helyzet is, melyben vagyunk, szokatlan a hangulat is, melyet szívünkben kelt az élet folyása. Szokatlan az általános örömtelenség is, amelynek terhe most mindannyiunkra reá nehezül. És amikor látom, mennyi nyomorúság gondja árad szét társadalmunkon, akkor én nem merem ajkaimra venni a diadalmas öröm hangos zsolozsmáit. Ha elgondolom, milyen sokan dideregnek ma fütetlen szobákban, milyen sokan éheznek és mezítelenkednek e nedves, fagyos téli itélet-időben, ha elgondolom, milyen sokan türik hősi önmegtámadással a borzasztó keresztet, mit vállunkra az élet rakott: akkor én nem tudok ma vidám zsolozsmát zengeni a békés szeretet ünnepének, mert belesikolt a lelkem fájdalma az ünneplés jóleső örömébe s forró könnybe olvad arcomon a mosolygás. És mikor látom, hogy a vérünk, ősi magyar népünk földőfutóvá lett tulajdon honában, ha látva, hogy megtiport magyar nemzetünk bujdosó sarjai miként járják sebző töviskoszorúval a szívükön a Golgota borzalmas útjait: akkor én nem tudok karácsonyi gyertyácskák fényénél elmerengni, hanem egy vérfagyasztó kérdés előtt döbben meg a lelkem: Miért nincs és miért nem is lehet ma a magyar népnek boldog karácsonya? Miért nem tudjuk ma fáradt lelküket a karácsony békességébe és örömébe megfürdetni?

E nehéz, e komoly kérdésekre már ma választ kér tőlünk a tulajdon lelkünk sok nagy szenvedése.

Testvéreim az Urban, a karácsonyi szent történet egy csillagról beszél, melynek vezérlő fénye a Napkelet bölcseit Jézushoz vezette. Bánatunk és szenvedéseink emléke is egy csillagot juttat ma eszünkbe, amely a Jézustól akart bennün-

ket elvezetni. Egy ötágú vörös csillagot, melyet nem az Isten keze tűzött fel az ég peremére, hanem a Krisztusi-tagadás balgatóg őrjöngése emelt magas emelvényeknek ormára. Amaz a bölcsek, emez a balgatógok csillaga. S ha e kettőt egymásmellé állítva szemléljük, meg fogjuk érteni, milyen igaz Pál apostol mondása: Csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve!

Ezt a különbséget szeretném én ma rövid szóval kidomborítani.

I.

Messze régmúlt mesés világba vezet bennünket az első karácsony szent története. Egy csillagot látunk fenn az égen, három poros vándort, lent a földön. A csillag e vándorok útjára szórta fényes sugarát, de dicsőségének ragyogása még ma is szép álmok világába ringatja lelkeinket.

Az első karácsony idején valami epedő vágyakozás ült az emberiség szívére. Meghasonlottan keresett újulni vágyó életre új utakat. Világalakulás sejtelmes álmai ringatták nyugalmaát. A múlt összes szerkezete mállani, pilérei omladozni kezdtek. Ősi, hatalmas birodalmak romjain épült új államok emésztdtek a tanácstalanság vergődésében. A műveltséget irányító görög és a hatalomban világoralmi felség glóriájával ragyogó római nép pusztulásba dőlt, vagy pusztulásnak indult. A hajdan hatalmas szyr birodalom halálra aszottan zsugorodott össze. A mesés Kelet nem tudott többé célt tűzni a jövőnek. A tudomány átfogó gondolatok nélkül csak lajstromozni tudta a múltak emlékeit, teremtő ereje, elveszett. A művészet lendület nélkül vergődött a magasságok felé, de szárnyaszegetten csakhamar megült az útszéli porban. A valés csak kételyt, de nem megnyugvást és harmóniát tudott az egykedvűségbe tompult lelkekbe teremteni. És az ember, a múltakkal meghasonlott, a mának terhét hordozó, a jövő reménységeit kialakítani nem tudó unott lelkű ember nap-nap után csak az égi jeleket vigyázta, a látók intéseit leste: nem tűnik-e már fel valahol a szebb jövő ígérete, nem kél-e fel a Messiás ragyogó csillaga?

És feltűnt végre a betlehem-i égen, mint új jövendőök pirakadó sugára.

Ennek a kornak az epedése, ennek az embervilágnak az emésztd vágya öltött testet abban a három mágusban, aki Sziria pusztáin át, a nagy Damaszkus falai alól elindult az égi jel után a Messiás felkutatására.

Hogy bölcsek voltak, az kétségtelen, hiszen a vezető fényt nem a földön, hanem az égen keresték, az irányítást felülről várták, az útmutatást nem emberektől, hanem az Istentől kérték.

És az a csillag Jézushoz vezette őket. És a Jézus bölcső-jénél megtelt a szívük békességnek tiszta örömeivel, a reménységnek vigasztalásával, bizodalomnak erejével, hitnek nyugal-mával. És azóta is, valahányszor az emberi lélek roskadozni kezd az élet terhei alatt, valahányszor a szív csüggedni kezd a csalódások ostromai között, valahányszor a reménység hervadni kezd az élet hevében: mindig oda fölfelé emelkedik a szem a Jézus csillagához, mindig oda a magasságokba száll a fohász, mindig isteni vezetés után sóhajt a szív, mindig égi fény irányítását áhítja a lélek.

A Jézus csillaga a bölcsék csillaga, melynek fénye bera-gyogja az eget, dicsőségének sugarai megaranyozzák az életet, megnyihitik a gondot, célossá teszik a vándorlást, megáldják, felemelik, testvérszeretetbe forrasztják az emberszíveket a Krisztus lábainál.

Micsoda fenséges, micsoda isteni dicsősége is van annak a betlehemi gyönyörű csillagnak! Ragyogásában megfürdik a lelünk, felejtí a gondot és áldó fohász emelkedik belőle az ég Istenéhez „Dicsőség a magasságos mennyekben az Isten-nek!”

II.

És ettől a csillagtól fordult el a balgatag ember az utóbbi évek forrongó eszmejárásában. S elfordulása nyomán inség és bánat tengere szakadt rá. Most e szomorú örömtelen karácsony ünnepén egy ködös messze múltba száll a képzelet. Véres, sóhajos, szomorú tavaszi napok, rémes, halálhörgésses nyári éjjelek ijesztő képei remegtetik meg, ha rágondolunk, álmodozni óhatjó szívünket.

Mint az első karácsony idején, most is úgy hanyódott az emberiség élete egy mindenre kiterjedő hatalmas változás előtt. A lelkek mélyén erjed a vágy, az új útakra térés emberi nagy vágya. Természettudományos, majd történelmi világnézet jelszavával indult a kor az újítás felé. Előbb csak félnék tartózkodással, majd mind merészebb és kihívóbb nyeglegéssel. Theosofia, buddizmus, spiritizmus, okkultizmus és más modern tárnafurások útján igyekezett a megbolygatótt lélek a saját rejtett kincseihez férközni és új utakat nyitni az élet számára. A tömeg azonban mindezekből csak a forgácsokat kapta. Azokat is hamis színekre festve. És a jelszavas modern életfelfogás, új társadalmat, az eddiginél tökéletesebb berendezkedést követelt s ígért. S mit adott a felizgatott népek? Nyugalom helyett felfordulást, tisztas tradíciók helyett a nihilt, szeretet helyett gyűlöletet, megelégedés helyett inséget, alkotó és teremtő munka helyett léha ingyenélést, közjó munkálása helyett önzést a szertelenkedésig.

Az új életideál jelképéül egy szokatlan csillag tűnt fel az emberiség egén: az internationalizmus ötágú csillaga. És ez a csillag nem a fényével, hanem a színével vontta magára a figyelmet. Nem sugárzott, hanem csak vöröslött, mint a haragos bosszú és a lángoló gyűlölet. Nem is Istenkéz emelte a magasba, hanem üvöltő sokaság emésztő szenvedélye. Nem összesimuló testvérszeretet mosolygott a nyomában, hanem kérlelhetetlen osztályharc tombolt útjain. Nem építő, sebkötöző, irgalmas munka ösztönét, hanem romboló, mindent felélő, mohó, pusztítás lázát oltotta bele a társadalomba.

És e csillag nyomán máról-holnapra semmivé lett évszázadok minden szép alkotása, összetört az otthonok nyugalma, porba dőlt minden törvény és minden igazság, leomlott minden emberi és isteni tekintély, nyomor és inság földje lett a magyar Kánaán, az oltárok mellé vigasztalódás vágyával roskadt szív remegve leste meghurcoltatását, hangosan már-már nem imádságba, hanem csak gúnyolódásba és káromlásba szöve volt szabad az Isten nevét kimondani és a félelmes csillag fenyegetve állt felettünk, sugártalanul, biztató fény nélkül, tompán, mint egy haláltosztó buzogány. S mikor most e szent ünnepen a kínos múlt emlékein elsiklik a lelkünk, szomorúan látjuk milyen igaz az apostol mondása: „Csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve.”

És a szentségesen szent betlehemi csillagot a Jézus csillagát, a meghódított, a szégyenbe döntött, a minden anyagi és erkölcsi értékeiből kirabolt szerencsétlen magyar nép mégis ezzel a fénytelen, ezzel a romlást lehelő csillaggal, a szovjet csillagával, a balgatók és gonoszok csillagával tudta felcserélni!

III.

Szeretteim az Urban! Vándorok vagyunk mind a földi élet nehéz útjain. Vándorok és zarándokok, akik jobb jövőt keresünk. Utunkra fényt csillagok fénye szór. Gyermekekünkben az édesanyánk szemében és az édesatyánk verejték-cseppjében tükrözött vissza a gondoskodó szeretet csillagának fénylő szent sugára. Ifjú korunkban az álmok és remények vagy a boldogító rajongásnak és a megértő szív szeretetének csillaga deríti fénybe életünket. Az élet delelőjén a tudományoknak és a közjó munkálásának, az érvényesülés örömeinek, a fáradozást jutalmazó sikernek a csillagai vezetnek vagy kísérik az élet útjain. Hajlott korunkban a hit csillaga veszi át a vezetést. Mind-mind a bölcsök csillaga ez, melyet az Úr jósága gyújtott föl.

Ezeket a csillagokat akarta mással felcserélni az emberi balgatagság egy másik csillaggal, melyet a rombolásnak és a gyűlölségnek a démona teremtett. S mert követni kezdtük

ezt a csillagot, azért szakadt ránk oly sok inség, bánat, gyász és fájdalom, ezért nincs ma nekünk boldog karácsonyunk.

Bizony-bizony igaz az apostol mondása: „Csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve.” Mi most már ismerjük mindkét csillagot. Szívünkön vívták meg létünk nagy harcait. Mi átszenvedtük e harcok minden pusztítását. A harcok után megfáradt lélekkel állunk most itt egy örömtelen karácsony aggodalmas terheivel megrakottan. Látjuk, hogy minden mi nagy nyomorúságaink egyik legfőbb oka, hogy elhagytuk az Úr csillagát s idegen csillag vezetésére bíztuk rá magunkat.

Testvéreim az Úrban, kérve kérlek benneteket, legyen elég a megtévelyedésből, legyen elég a balgatagságból! Térjünk vissza a bölcsék csillagához, a magasságokból ránk ragyogó betlehem-i csillaghoz, hadd vezessen el ismét Jézus bölcsőjéhez s hadd legyen ezentúl ismét ennek a mi szegény, feldúlt magyar hazának új, boldog karácsonya! Amen.

(1919.)

Dr. Raffay Sándor,
püspök.

Karácsony 2. ünnepén.

I. Sám. 16, 1—13.

Mikor összüleink az Édenből kiűzettek, első dolguk volt, hogy falevellekből ruhát készítsenek maguknak (I. Móz. 37). Ruhát, mely elfedezze testük meztelenségét, mely óvja őket viharban, hidegben. Ez bizony alig felelt meg a célnak. De Isten csakhamar segített rajtuk s adott nekik jobb, erősebb köntöst (I. Móz. 32), amely már jobban védte őket.

De ha ruhát igényelt a testük, mennyivel inkább óhajtott ilyent a lelkük! Hiszen ott élt abban a vesztett Éden kihúnyó sugárnak emléke, ott élt abban — mint szétdúlt fészekben a madártest melege — az Istennel való boldog viszonynak viszaszóvárgott békessége.

Am ilyent csinálni egyáltalában nem tudtak. Itt teljesen Isten segítségére voltak utalva. És Ő, mint jóságos Atya tékozló gyermekeiről, nem feledkezett meg róluk e tekintetben sem. Lehajolt hozzájuk, segítette, támogatta őket, világosította elméjüket, irányította akaratukat, hogy szöuessék azt a szövetet, melyből a lélek védőköntösének drága ruhája készül.

Istennek eme szent munkájáról értesítenek bennünket a Szentírás lapjai. Hiszen maguk e lapok is talán elhasznált ruhák szövetéből készültek, ... de a betük közül kiragyg a lélek ruhájának elhasználatlan, örökévaló szövete. Ez az Úr „eleven köpenye”, mely vállairól függve alá minket is betakar. Szövődik öröktől fogva Isten gondolatába s szövödni

fog mind e világ végeztéig. Van benne fonál, van benne szál minden színből, minden korból, minden időből. Fekete az egyik, mint a bűntől kibérelt lelkiismeret éjszakája, ragyog a másik, mint a hegyen állónak ama dicsőült köntöse (Mt. 17.). Arany az egyik, mint a szövetség ládájának arany karikái és mint a Galilea halmait beragyogó napnak sugára, vakító a másik, mint a Sínai hegyi menydörgés vilámfénye. Vannak benne szálak Aronnak szent ruháiból (II. Móz. 28.), a főpap köntöséből, ott a szövetség sátorának bíborszöve, a templom kárpítja, Illés köntöse, mely alatt kettéváltak a Jordán habjai. Bele van szöve Gideonnak gyapja, melyet Isten akaratát fürkésző áhitatos lélekkel helyezett sátra nyílásának elébe... Szövik sokan, nagyon sokan, Mózesről a ponyvaszővő Pál apostolig, hogy készítené belőle a léleknek sátorát. Bele van szöve Isten hőseinek a Vele közösségben leélt élmények emléke, szövése közben sok mindenféleképpen van szerepe... Annak a tekoabeli pásztornak épúgy, mint Góliáth dár-dájának, mely nem hiában volt olyan, mint a „szövők zugolyfája“ (I. Sám. 17.), hadd szöje azon Dávid Istenbe vetett bizodalom diadalmi köntösét, melyre majd a zsoltárok könyörgő és hálaénekei lesznek festve... S ott van a csolnak, amely vetélőként jár ide-oda a Genezáreth tavának partjai között, hogy a benne ülő Jézus lelkéről csodás gazdagságban lepergő aranyfonál összeszöje drága új szövetségbe a két partot: Istent, aki Lélek (Ján. 4^a) és az emberek lelkét, kiket elválaszt Tőle a bűnnek háborgó tengere...

Ebből a csodálatos, változatos, de rendeltetése szerint változatlan szövetből állít egy darabot elénk szövegünk. Méltó, hogy megismerjük. — Sámuel, a nagy próféta útra készen áll. Oldalán a szarú tele olajjal. Szívét égeti az ingerlékeny Saul boszújától való félelem, de gyógyító balsamként önt reá az Isten akaratát teljesítő, hitnek lelki olaja. Isten akaratát teljesíti tehát Az védi őt, Isten akaratát pedig az, hogy az Isai fiai közül menjen fel az Urtól elpártolt Saul helyébe új királyt. — Ne féljete, Betlehem polgárai! Békés szándékkal jő közeetek. Jön, hogy az áldozat felszálló füstjében ég felé küldje a ti könyörgéseteket és hogy megvalósítsa Istennek közeetek leszállott akaratát, mely a ti örömlőkre és békességekre szolgál. — Látjuk, mint jönnek az áldozathoz, mint jön Isai az ő fiaival egyetemben. Amint Sámuel megpillantja a sugár termetű Elibaot, tüstént azt gondolja: Bizonyára ez lesz a király! De megcsendül lelkében az Úr szózata: Ne nézd az ő termetét, Isten nem arra tekint, amire az ember. Az ember a külsőt vizsgálja s annak alapján mond ítéletet, de Isten a belsőre, a szívre tekint s aszerint ítél. Erre a következő fiát állítja a próféta elé az apa, de őrá se esett Isten választása... Így mutatja be

Isai valamennyi gyermekét, de a király nem találtatott azok között. „Hát valamennyi fiadat elhozta magaddal?” — kérde a próféta az eredménytelen szemle után. „Nem, a legifjabb nincsen itt, künn vigyázz a juhokra a mezőn.” „Hozd el őt,” mondja az ősz próféta, „addig le sem ülünk az áldozathoz, míg ő nincs közöttünk!” S amint végre a gyermekifjú Dávid megjelenik, Sámuel tüstént felismeri, hogy őt akarja fejedelmül az Úr. Veszi az olajos szarút s a körülállók csodálkozására őt kené fel királyul Izrael felett. Erre a próféta eltávozott, az Úr Lelke pedig vele maradt a királyságra elhívott ifjú pásztorral.

Íme, ezt a képet festi meg ez az élénk állított szövetdarab. Bene sötétlik a bűnös Saul lelkiismeretének fekete fonala, a betlehemi polgárok szürke szálai, az a hófehér szál, amely összekötötte az ősz próféta lelkét az Isten akaratát kinyilatkoztató mennyel s mint főtanulság a kis Dávid példájában ott ragyog élénk — szent leckénk közepén húzodva — mint intő, beszélő aranyzál, hogy **ember tervez, Isten végez.** Akit az emberek arra se tartottak méltónak, hogy meghívják az áldozathoz, azt avatta fel királyul az Úr. Mert az ember a látszólag nagyra építi terveit, míg Isten gyakran arra, akit kicsinynek gondolnak. Az ember a külsőt veszi a nagyság, az érdem mértékéül, Isten ellenben a bensőt, a szívet, a lelket.

Váljunk el most az élénk rajzolt teljes képtől s szegezzük tekintetünket erre az aranyfonálra, amelyet a kis Dávid tart a kezében és hallgassuk meg, miről beszél.

Beszél arról, mily kikutathatatlanok Isten végeztései. Íme, ki gondolta volna, hogy ez az egyszerű pásztorfiú lesz majd Izrael királya! Még a nagy próféta se tudta, csak akkor, amikor Isten megjelentette neki. Ki gondolta volna, hogy az a kis pásztorgyermek, ki juhokat őriz s védi azt a medvétől s az oroszlántól, képes lesz arra, hogy dicsőségesen legeltesse egész népit s megvédje azt az ellenség támadásaival szemben. Miért nem bársonypárnáról választott Isten új királyt, kit már gyermekkorában is tisztelettel vettek körül s kit még a fúvó szélől is óvtak? De éppen az a körülmény, hogy ifjúságában pásztor legyen, tartozott bele Isten nagyságos terveibe. Mert lett volna-e bátorsága arra, hogy megvívjon az ellenséggel, ha előbb nem küzd a medvével és az oroszlánnal? Le tudta volna-e teríteni a hatalmas Góliátot, ha a puszták magányában nem tanúl meg parittyázní? Le tudta volna-e teríteni s ezzel népét súlyos szegénytől megmenteni, ha az Istenbe vetett bizodalom híján remegett volna a karja? S meg lett volna-e benne az Istennel való együttcselekvés bízó hite, bátorsága, ha előbb meg nem szerzi azt a pásztor élet fáradalmainak élményeiben? Óh, az a napfény, az a he-

gyi levegő, a mezőnek illata nemcsak arra volt jó, hogy testét egészségben tartsa s arcát pirosposzsgásra színezzé, hanem hogy erőssé, egészségessé tegye minden viharral szemben a lelkét is! És az a lant, melyet nyáját őrizve pengetett, nemcsak arra volt jó, hogy üres idejét kitöltse, hanem arra is, hogy majdan a zsoltárok Istenhez emelő himnuszaiiban betöltse a megfáradott emberek megüresült lelkét. Azok a csillagok, melyeket nyája mellett lepihenve ábrándos gyermeki lélekkel nézett, nemcsak arra voltak jók, hogy kiolvassa belőlük az idő állását, hanem arra is, hogy fenséges ragyogásukban elmerülve felzendüljön az Isten nagyságának és szeretetének adózó ének: „Ha nézem egeted, újaidnak alkotását, a holdat és a csillagokat, amiket odahelyeztél: micsoda az ember, hogy megemlékezel róla és az embernek fia, hogy törödsz vele?” (Zsolt. 8). Az emberek nem sejtették, de Isten tudta, hogy az a pásztorbot királyi pálca volt az ő kezében, hogy az a pásztorgúnya királyi palást volt rajta, mert oly szívet takart, mely a pásztorélet megpróbáltatásaiban szerzett drága tapasztalatok alapján alázattal bár, de rendületlenül bízott Istenében! Ime, Testvéreim, ekként állította Isten azt az ifjút és azokat a dolgokat, melyeket az emberek kicsinyeknek, jelentékteléneknek, mindennapiaknak láttak, a maga nagyságos céljainak szolgálatába. Így lett az Isai legkisebb gyermekéből Izrael legnagyobb királya!

És ehhez hasonló számos példát találhatunk a Szentírásban. Mily fontos gyakran Isten szándékaiban az, ami az emberek előtt jelentéktelennek látszik. Milyen más eredményt ad Isten gyakran az emberek terveinek! Óh, hogyan tudták volna Jákob fiai, hogy abba a kiszáradt, régi kútba Józseffel együtt a saját sorsukat s egész népük jövődjét dobták bele s a kicsiny Józsefben ott sírt az egyiptomi rab-ság minden szenvedése s könnyes szemében ott ragyogott a majdan elközlelő tűzoszlop minden dicsősége?! Óh, hogyan tudták volna, hogy épen az ő testvértelen cselekvésükkel lesz az a kis gyermek köztük nemcsak álmaiban, de a valóságban is a legnagyobb s őket az éhhaláltól megmentő jó testvérré?! Óh, hogyan tudták volna, hogy ezzel fejükre gyűjtötték azt az eleven szentet, amelyről Pál apostol ír, amely majd mardosni fogja lelkiismeretüket a majdnem királyi méltóságra emelkedett József udvarában, de amelyet ki fog oltani a testvér megbocsátó könnyűje, midőn a rosszat jóval győzi le?! (Róm 12.₀-ik.) Ki hitte volna, hogy az a Nilus hullámain hanyódó, síró csecsemő, akít Egyiptom nevelt, hogy ez a Mózes lesz Izrael megmentő hősévé?! Ki hitte volna, hogy az a tenyéryi felleg, melyet Illés szolgája látott, lesz nagy esőnek okozójává (I. Kir. 18._u-k)?! Nem állott-e Illés egyedül bálványimádó korával szemben s nem győzte-e le

mégis a szívében lobogó hit 400 prófétáját a Baálnak?! Mit érnek a harcosok tizezrei, ha szívük retteg, elég neked Gideon 300 bátorszívű férfiú is, hogy legyőzd a midianitákat, bocsásd a többit haza! Nem volt-e Jeremiás gyermekifjú meghívásakor, Mózes nehéz nyelvű, Pál apostol gyöngé és beteges... és a bölcsőkorát élt keresztyénség vajh mi volt?! Mi volt annak a néhány szegény apostolnak fegyvertelen ereje az egész világgal szemben?! És mégis, hol vagy te, római birodalom, hol vannak dübörgő légióid lánzsaerdei, melyekkel századokon át vágta a mustármag gyöngé hajtását, tiportad a földnek savát, de nem birtad megölni, nem birtad eltemetni, mert a cirkuszok vértanúi, kiket Isten gabonájaként kiéhezett vadállatok öröltek fel, élnek s jeltelen sirjuk felett minden idők számára ott ragyog a megindultság könnyein keresztül a felírás: Ember tervez, Isten végez, mert Ő nem a külsőre tekint, hanem a bensőre, a lélekre, a szívvel

Ime, ezeket mondja, ezeket beszéli a szentleckénk közepén végighúzódú aranyszál... De beszél mást is... Előre mutat a ködös jövőbe és magával hív, hogy nyomain „menjünk el mind Betlehemig” (Lk. 2¹⁵). De ne menjünk hiszen úgy is Betlehemben vagyunk, ne menjünk a térben, csupán az időben röpüljük át évszázadok történetét... Látjuk, mint fonódik tovább ez az aranyszál, mint ragyog fel itt is ott is az Irás lapjain, mint öleli körül a próféták jövőbe látó, jövőben élő ihletett lelkét s mint megy tovább és tér vissza ismét Betlehembe s megállapodik a kisdéd Jézus jászolbölcsője felett. Itt öltött igazán testet szentleckénk felemelő tanulsága!

Mily hasonló és mégis mily különböző a két Betlehem! Királyt látunk itt is, ott is. Ott a testnek és egy népnek királyát, itt pedig a föld minden nemzetségeit megáldó lelki királyt! Mindkettő az Isai törzsökéből származik. Mindkettő váratlanul, az emberek számára alig felismerhetően érkezik. Miként ott Betlehem vénei, itt is megfélemlének a betlehemi pásztorok. Miként ott Sámuel próféta, itt az angyalok hirdettek békességet! Miként amott nem volt jelen a király, akik közt keresték, hanem künn őrzé nyáját a mezőn, itt sem volt jelen a király, midőn a hatalmas féltékeny Heródes kereste őt, messze volt Egyiptomban. Miként Dávid az Urban bízva diadalmasan küzdött amedvével és az orozslánnal, diadalmasan vívta Ő is nehéz, nagy harcát az elhagyottság pusztájában 40 nap és 40 éjjel e világ kisértő fejedelmével. Őt is királlyá kente Ker. János a keresztség vizével, Ő rajta is megnyugodott az Ūrnak Lelke galamb képében: „Ő az én szerelmes fiam, akiben én kiengesztelődöm!”

Óh, ki hitte volna! Ki gondolta volna! Ki gondolta volna,

hogy abból a jászolbölcsöből fog sugározni az élet világossága mindörökké! Ki gondolta volna hogy Ő a lélek épületének szegletköve, melyet az építők megvettek! Ki hitte volna, hogy lábnyomai, ott a Galileai tenger puha fővényében, Istennek lábnyomai! Még a nagy apostol, Péter is csupán a fellelkésültség egy világos pillanatában tudta vallani: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fial!” De nem tagadta meg ő is szívében csalódással azon utolsó, sötét éjszakán?! Óh, Betlehem, Júda földének városa, semmiképen nem vagy a legkisebb Júda fejedelemségének városai között, mert te belőled támadt az én népemnek legeltető fejedelme! (Mt 2^a).

Ezt beszéli továbbá a szentleckénkben húzódó aranszál... miként lett az embertestet öltött isteni Lélek a világ meggyőző fejedelmévé, miként magasztaltatott fel, kit az emberek a porba aláztak, egészen az égig! Benne, a Jézusban öltött testet szentleckénk tanulsága. A Szentírás szövegének minden szála Ő felé tekint és Ő előtte Ő miatta vannak, Ő utána Ő belőle irattak. Reá mutat az Ószövetség minden lapja mint vágy, mint remény, mint jövendölés, mint szent Várakozás, amely tisztán fejeződik ki már Jób lelkének e sóhajában: „Tudom, hogy az én Megváltóm él” (Jób. 19²⁵). A próféták Őt látják, Őt hirdeti. Az Újszövetség szálai pedig Ő reá mutatnak vissza, minden soruk azt kiáltja: „Öltözzétek fel az Úr Jézus Krisztust” (Róm. 13 ¹⁴). Az Írás drága szövete Ő miatta, Ő belőle iratott, minden szál, minden fonál csak azért van, hogy ezt az aranszálát hordozza, támogassafelszínen tartsa, gyarló emberelménk előtt megcsillogtassa, amely Ő benne szövődik az örökélet köntösévé.

Fel akarod öltetni, Testvérem ezt a köntöst, ott akarsz-e lenni a királyi menyekzön? Óh, nem kell ehhez külső hatalom, külső erő, nagyság és fény, nem kell az emberek ezreinek támogatása. Elég neked az én kegyelemem, ezt mondja az Úr! Elég, ha kitárod lelkedet a betlehemi jászolbölcsöből kiáradó fénytenger előtt, hogy olyasmit érezz, mint hideg után a virág, mikor reá süt a nap, mint a szomjas föld, ha ráhull az eső, hogy megindult szívvel ismerd fel abban a kisdedben a te Királyodat és tördeld a pásztor király szavait: „Micsoda az ember, hogy így megemlékezel róla és az embernek fia, hogy törödsz vele!” Amely érzés után csak az ujjongás hangja következhetik: „Dicsőség a magasságban Istennek!”

Botyánszky János.

Amen.

Övesti beszéd.

VIII. Zsoltár.

Az égi testek milliárdjainak szemlélésében elmerülve ül Dávid a koronás zsoltárköltő csendes magányában. Az óriási világegyetem titkait fürkésző szemmel, királyi hatalma teljes tudatában bár büszkén dobogott szíve, mégis mintegy megsemmisülve írja a felolvasott igét: Hatalmad és a világ nagysága mellett ó micsoda az ember! e föld eme paránya, testre nézve is kisebb, mint a föld akárhány más teremtménye, micsoda az ember fia, ki mégis föld urának, a teremtés remekének hiszi magát. A világűr végtelenségében egy röpke sóhajtás, a megmérhetetlen óceánban egy parányi csepp, a lángtengerből felszálló egy elmúló szikra, valójában tehát a világok mindenségének gomolygó chaoszában egy nevet alig érdemlő kicsinység, — egy semmi! Bölcselkedésének és gondolkodásának eleje és vége maradt a kérdés: „Ó micsoda az ember?”

Egy oly órában, mint a jelenlegi, midőn egy esztendőnek koporsója körül nagy számban gyülekeznek össze a hívek, számotadni Istenüknek, önmaguknak, egy oly órában, amelyben jobban, mint bármikor az évben érint minket a mulandóság érzete, felvetem e kérdést, mint alapját minden egyéb kérdésnek, melynek megfelelésétől függ, nem csupán ennek az órának eredménye, hogy áldással vagy kárhoyattal szívünkben hagyjuk-e el Isten házát, de függ tőle egész életünk sorsa. Mint Dávid megtalálta önszíve boldogítására a helyes választ, ó bár találnánk meg mi is!

Micsoda az ember?

1. Egy nyomorúságos semmi, ha nincs Isten ki megemlékszik róla.
2. Egy boldog lény, ha Istent tudja, ki őt meglátogatni kész.

I.

„Meg nem fejthető talány és borzasztó rejtély az ember” mondá a közel multnak egyik nagyhírű filozófusa. Meg nem fejthető az életnek talánya és borzasztó a halál rejtélye.

Hogy mi a föld és miből áll, tudja minden gyermek; a fának, a virágnak, a hullámnak mi a sorsa, az sohasem volt titok; a csillagok pályája ki van számítva pontosan könyveinkben; nap- és holdfogyatkozásról előre értesülsz új naptáraidból biztosan. Tudod-e ezzel azt is, hogy micsoda vagy magad? ha megértetted hány lég és víz és káli és chlór részletből áll ez a tested, nem hiányzik-e e tudományból a legjobb: mi az a láthatatlan kötelék, mely mind e részleteket azzá teszi, ami vagy — emberré? Gondolataid, érzelmeid és

szenvedélyeid menetét ki számítja ki? Aki oly büszkén tudod századokra nézve előre kiszámítani, mikor sötétedik el év-közben itt a nap, ott a hold, tudod-e vajjon, nem borúl-e már holnap talán sötét éjbe a te lelked, tudod-e vajjon szemed ragyogni fog-e holnap örömben boldogságban? Senki sem mondja meg, te magad legkevésbé, ó hiszen kiszámíthatatlan és kimondhatatlan titok vagy ó ember, életed és halálad tekintetében.

Mily sok az, amit szíved érez, aminek birtoka boldogít, mert kedves előtted s amiről hiszed, hogy megmarad és megáll. S im körülötted zajlik a mulandóság tengere, itt hervadás és pusztulás, halántékd körül fűtöd a boldog élet virágkoszorúját s virág szirmain át érzed a halál hideg fuvalmát. A nagy világ ragyogó napjában nem gyönyörködöl többé, hisz egy kis világ, egy ember halt meg, de ez az egy a tied volt s úgy érzed, mintha az egész világ egyetem kihalt volna számodra, oly borzasztó a halál, hogy aki azt neveti, az fél tőle a legjobban s nevetése egy nyomorúlt nagy hazugság. Ó micsoda az ember, hogy oly mulandó a léte? Egy semmi, ha Isten nincs, ki megemlékszik róla.

Feljajdul büszke szíved, büszkén vallja: nem máról holnapra élek, tettem, hirnevem, életem emléke megmarad, az utókor hálásan őrzi meg. Utókor!? Tréfás szójáték, mondja a tagadás szelleme. Ki emleget minket már csak száz év múlva, legfeljebb a születési és halotti anyakönyv elsárgult lapjai, melyeket senki sem olvas. Homokszem vagy a tengerben, szél és hullám könnyű játékszere, melyből és társaiból az folyton új és új alakot formál, íme így alakulnak családok is, nemzetek és államok is és átlakulnak ismét. A vaksorsnak vagyunk gyermekei és szolgálói egyúttal s életünk egy esztelen sorsjáték, melynek kerekét a kiszámíthatatlan szeszély forgatja. S ha milliók közül te vagy az, K. T.! ki a sors szeszélyes játékában nyertesnek maradhattál s bírod azt, ami vágyaid boldogító koronája, im ott áll mellette a rém üres szemgödreivel, kaszás kezével, munkárakészen, rámutatva órája tovatűnő perceire, mondván: „egyik a tied, a következő enyém” s démonok újjongó karában visszahangzik a szörnyű dal: „Király, koldus, tudós, pór. Mind-mind csupán hamú és por”, hol van akkor a te büszkeséged ember? Micsoda vagy te magad, ha nincs Isten, aki megemlékezik rólad?

De — mondod — ha nincs Istenem, kit tudnék és imádnék, van más támaszom, mely cserben nem hágy: ez az én józan, világos eszem, mely megbarátkoztat az események következetes sorrendjével mindig. Eszünk? Igaz, az van, csak hogy rendesen akkor hágy cserben, mikor legtöbb szükségünk volna rá! S mily gyenge és törékeny az ő lakónháza, ez a mi szegény fejünk, puha agyával és számtalan erecskéivel.

Láttam ilyent a boncasztalon, midőn mondta a tudós: im ezen erecskéből egy csöpp vér ömlött az agyba, azért vesztette el ez ember esztét. Ó micsoda az ember! Egy jelentéktelenül gyorsabb ütem a vérnek keringésében és készen van a meg-gondolatlan tett, mely éltünk végéig bánatkönnyet idéz szemünkbe! Egy-egy felbúzó hulláma a vérnek s legszebb s leg-dicsőbb gondolatainkból megszülemlik az őrzöngés! És mily végtelenül megalázó a tudat, hogy legdrágább kincseinket, amikkel bírunk; barátságot, szeretetet, tudományt és művészetet oly törékeny edényben hordunk állandó veszélyben, hogy az edénnyel a drága tartalmat is összezuzhatjuk meg-menthethetetlenül, hiszen vérünknek, idegzetünknek urai nem vagyunk, egész énünk egy gonosz lázadó, ki engedelmessé-kedni nem akar. Ó micsoda az ember, hogy magának sem bír parancsolni, — egy nyomoruságos szegény semmi, ha Isten nincs, akiről tudjuk, hogy életünket, halálunkat biztos bölcs kezében tartja.

Mi az ilyen élet? Munka és gyötrellem pihenés nélkül, harc és küzdelem, melyet a győzelem reménye meg nem édesít, tusakodás korona nélkül, hiszen nincs aki megkoronázzon, ki megemlékezik rólad.

A madárról jobban gondoskodott a természet, mert az megtalálja mindennapi eledelét fáradság nélkül, ha nagyon el-fáradt, ott a szélmentes helyen épült kicsiny fészke, hol meg-pihenhet s halála is olyan, mint élete: csendes és nyugodt. Az ember az egyedüli a teremtmények sorában, ki ismeri a szenvedélyek és vágyak dúló harcát keblében, ki ismeri az elválás fájdalmait, a szerencsétlenné lett szeretetet, a meg-élhetés gondjait és a halálfélelemből önmagának teremtett martiriumot, melyből, hogy megváltsa, epedve hívja a halált s mégis, ha az közeleg, lelke mélyén elborzad tőle. Ó micsoda az ember, tele talánnyal és ellenmondással! Ó bizonyára, ha nem volnék ember, azzá lenni se szeretnék, inkább nem lenni, mint semmi sem lenni. Ez semmi! Kétségbeejtő tehát az ember, ha Isten nincs, ki megemlékszik róla.

Elég, elég! A soknál is több, így szólsz K. T.! a sötétség országából hangzanak fel szávid. Vezess fel a világosságra, mely nélkül elveszünk. Az élet zajgó küzdelméből ide menekültünk az imádság házába, mutass oltárt, mely révedező hitünk sajkájának révpartul szolgál, hol évek forgása órájában, de életünk minden napjában is, megnyugodhatik testünk, lelkünk. Ó, mint a szarvas a hives patakra, lelkünk úgy kívánkozik az élet után. Hol, hol van az igaz maradandóság, midőn körülöttünk minden változik és eltűnik s ha már ember lettem, hol van az, akit ti hirdettek: az Isten?

Egy ily óra, mint a mostani, melyben egy egész évednek élményei, öröme, bánata mögött dörögve bezárulnak az idő-

nek többé fel nem nyitható kapui, talán alkalmas arra, hogy megtanuljuk az Urat ott keresni, ahol Dávid megtalálta, mondván:

II.

„Micsoda az ember, hogy Te megemlékezel róla s az ember fia, hogy Te meglátogatod őt?” — Az ember, ki egymagában bizva, minden bölcsessége, gazdagsága, mellett szánalmas semmi, boldog lényvé változik azonnal, ha szíve, szája egyszer megtanulta ezt az egy szót: **Isten.**

Halljad tehát szívesen és hálásan K. T.! ma is, midőn egy év eseményeit forgatod elmédben, hogy nincsen vaksors s nem a természeti nyers erők kezében játékszer az élet, hanem Isten az, az Atya, **megemlékszik gyermekéről és meglátogatja őt.**

Ha azon boldogok egyike vagy, kik újévkor telve jóakarral, de gyenge emberi erővel fogtál hozzá munkádhoz Isten nevében és ha örömmel látod, hogy, a szent könyv szavaival szólva, két seregnyi azok száma, kik paráncsodat teljesítik és áldással tetézve jelensz meg számadó könyved előtt. Isten az, ki megemlékszik rólad, gyermekéről s buzgó törekvésed, nemes önérzeted becséből semmit nem vonhat le a keresztyéni tudat, melyet az evangéliumból meritesz: akinek vagyon adatik annak, hogy bővelkedjék.

Szereteted, hűséged tettett kemény próbára? Szenvedő kedvesed betegágyánál térdepeltél tehetetlenül, az a kétélű tör járta át ott szívede, hogy nemcsak szenved kedvesed, de te magad, büszke erős ember, sem segíthetsz rajta, ha birod is az apostol szerint „a teljes bölcsességet és vagyonod a szegényeknek, testedet a tűznek adnád” kedvesedért, bár találasz enyhülést hűséges jó lelkek, hű barátok egy-egy résztvevő szavában, könnyében, — egész teljes megnyugvást csak az adott, hogy bánatodban fel tudtál emelkedni Ő hozzá, az Atyához, ki egyedül segíteni kész is, képes is, az egyetlenhez, kihez a zsoltárköltővel szólhatsz ma: „Ime semmi vagyok előtted Uram, mégis megemlékeztél rólam, pára és por vagyok előtted és meglátogattál engem.”

Kettős erő az, mellyel a föld kötve van a naphoz, kettős a kötelék, mely az embert Istenéhez fűzi: a **hit és remény.** Nap és föld együvé váló, a nap ellehetne a föld nélkül, nem a föld a nap nélkül. Isten a maga mindenhatóságában is él lehetne nélkülünk, nem mi Ő nélküle egy percig sem. A föld fel nem emelkedhetik a naphoz, hogy világosságot nyerjen és meleget, a napnak kell áldó verőfényét árasztani a földre. Mert az ember fel nem szállhat Istenéhez, azért Istennek kell alá szállani hozzá a Jézus Krisztus által. Halljad ezt és ör-

vendj neki keresztyén testvérem, ki kicsiny életed szűk körében buslakodva nézed, milyen kicsiny a te befolyásod és jelentéktelen egész életed. Ha megaláz a világ, lenéző és megvető szeme, sebj, Istenednek, ki rólad is megemlékezik szüksége van reád is az Ő kegyelmének országában.

Nagyszerényen mondja magáról a nagy reformátor: „Isten minden nap tiz Luther Mártont is teremthet magának”, — mégis nemes önérzetre ébred, Isten szolgálatában tudva élete minden percét,“ az Ő parancsára — úgy mond — tetteimet ismerik égen, földön és a pokolban is.”

A válságos csata reggelén a hadvezér azt mondá közvitézeinek: „Katonák, ma mindegyitek higye erősen, csak rajtam áll és megnyerjük az ütközetet” és az ütközet meg lett nyerve.

Keresztyének! ha mindegyikünk hinné magáról ma és mindennap: „**En rajtam áll a keresztyénség becsülete**“, bizony mondom, Istennek virágzó Édenkertje lenne ezen mi evangélikus egyházunk.

Családtagok, apa, anya, gyermek, testvér, ha hinni tudnátok, hogy töletek függ a család boldogsága, bizony mondom, a házban békesség volna, a reggeli üdvözet és az estei ima pedig öröm a Szentlélekben.

Vallástanból vizsgáltam egy tanulót, ki sírva könyörgött: Jó bizonyítványt kérek, Uram, bár tudom, nem érdemeltem meg, de szükségem van ilyenre egy nagy jótétemény elnyeréséhez, melyet, ha nem kapok, éhenhalok.

Megírtam. Tudva valótlant írtam. Aki bűn nélkül vagyon, vesse az első követ rám.

De — gondolom — egy ilyen szilveszteri gyülekezetben mindnyájan ilyen tanulók vagyunk a nagy és szent Mesternek, Krisztusnak iskolájában, kinek ítélőszéke előtt azzal a tanítványommal együtt egyikünk sem állhatna meg, pedig az ítéllettől függ lelkünk üdve és örök békesége. Jól teszed, kedves testvérem, ha könyörgésre fogod a dolgot, — örök szeretet az, amelyhez imádkozol: **Micsoda az ember, hogy Te megemlékezel róla és az embernek fia, hogy meglátogatod őt? Végy atyai kegyelmedbe jó Atyánk mindnyájunkat, a föld minden gyermekét, irgalmaz az ó-év zártával még itt tovább bujdosó híveidnek s végy egykor atyai kegyelmed örök boldogságába. Amen.**

Néhai Scholtz Gusztáv püspök
hagyatékából.

II. Képek és idézetek a szentíráshoz.

Gróf Széchenyi István „a legnagyobb magyar“ emlékezetére, ki 100 évvel ezelőtt megalapította a Magyar Tudományos Akadémiát:

1. A **hit** azon lánc, mellyel az emberiség össze van kapcsolva a Mindenhatóval. A hit oly part, melyre végre még az is elérkezik, ki annak hazájában soha nem is lakott s rossztettei s bűnei őt inkább az élet fürgetegei közé tartották, hol szédítő örömök, kincsek s álmagasztalásokba merülve még az is nyughatik eltompulva egy darabig kinek lelkiismerete nem tiszta, de annál keserűbb egykori felébredése! (Gróf Széchenyi: Hitel).

2. Boldogok, kiket nem nyavalya, testi gyengeség, vagy haláltúli rettegés kényszerít végre térden csúszni a kereszt-hez, hanem kik már éltők legszebb éveiben, midőn fiatalság, egészség és jólét érzése szinte halhatatlanság előőrömeivel tölti be őket, ha már akkor, mondom, **önként, szeretetből a legfőbb jóhoz** emelték fel lelkeiket a legtökéletesebbhez, s ha nemcsak szóval, hanem **tetteik** által is gyakorolják vallásuk igazi értelmét s nem csak a közel veszély indítá őket Istenimádásra, hanem minden nemesebb és szebb gerjedelem s azon ki nem magyarázható belső aggódás, melyet minden tiszta szívű ember érez magában, halhatatlan részinek minden alacsony és ocsmány indulatoktól megszabadítása végett. (Gróf Széchenyi u. o.).

3. Minden népnek valamint megvan **geniusza**, úgy meg van saját **eleme** is, melyből ha kiesik, vagy melyből ha kivesszed, ketté törik. Mi nekünk magyaroknak geniuszunk, elemünk az **alkotmányos szabadság s nemzeti életünknek mind nagyobb és nemesb kifejtése**. Sajnos eddig a latinság és germanismus idegen elemeiben kalandozott a magyar, ebben maga magát tapodva, majdnem megkonduult felette a halálharang. (Gróf Széchenyi: Kelet Népe).

4. A **szó szentsége** azon bíró, mely uralkodó és nép közt ítél s ha az egyszer megsemmisül, hujába szól a törvény s minden társasági rend és szerencsének vége. A szó szentsége Uralkodóban az, a mi Istenben a legszebb tökéletesség; az örökkévaló örök igazság s valamint vallás- és hit a legvadabb embert is összekapcsolja a Mindenhatóval szintűgy köti hűség és engedelmesség a polgárt igaz Urához. S nem valódi szón alapul-e házások közt a szerencse? Mert mily becse van oly hűségnek, melyet őrizni kell? S nem igazság tart-e

elváhatatlanul barátot barátához s hazafiaakat akármi magas vagy alacsony helyzetűek legyenek is egymáshoz? (Gróf Széchenyi: Hitel).

5. Bármí szerencsétlen helyzetű legyen is az ország előbbutóbb mégis szabadabb létre vív, ha lakosaiban a polgári erény tiszta vére buzog. S viszont akármilyen boldog fekvésű legyen is az ország, bármily szabadságokkal birjanak is lakó-sai, lassan-lassan mégis rabigába görbed, ha romlott a tiszta erkölcs s polgári erény nem fénylik többé. (u. o.).

6. A mi hitünk erős, mi jó katolikusok vagyunk, többször voltunk Mária-Zellben, őszinte ájtatossággal csókoltunk kezét a pápának s vallásunkhoz egész szívünkől ragaszkodtunk, híven eljártunk misére, gyóntunk, böjtöltünk... Tudjuk, hogy a tulajdonképpeni szeretetre csak ima, szemlélődés, ascetizmus, vezeklés és hosszas gyakorlat által juthatunk el egyedül de mindezek mellett azt is hisszük, hogy különösen e két szabályt kell szemelőtt tartanunk: **Szeresd felebarátodat mint önmagadat és Mit nem akarsz hogy veled tegyenek, te se tedd másokkal.** Ha valaki e szabályokat, melyek egyenesen az üdvözítő ajkairól származtak, nem követi, sőt épp azok szelleme ellen cselekszik, akkor valószínű, hogy a máriazelli búcsújárás s az egyház mysteriumaiba vetett feltétlen hit nem elegendő az üdvösségének biztosítására. Kényelmesebb volna, igaz, mindent hinni, az ünnepeket megtartani, dogmákat tisztelnie, a magas clerussal szemben a legalázatosabb devotiót tanusítani s időről-időre minden bűnt egy előzékeny gyóntató atya raktárában deponálni, mint szigorúan a két idézett szabály szerint élni, pedig e szabályok mindenkit egyaránt köteleznek, bármily hitvallásuak legyenek is. Alázatos véleményünk szerint azonban helyesebb volna a fentebb érintett kényelem helyett, kivált ez időszakban, ha mindenki azon fáradságot venné magának, hogy senkivel igaztalanságot el ne kövessen s minden tettét a **szeretet** elvére alapítja, — szóval erkölcsi és erényes életet éljen. — (Gróf Széchenyi: „Visszapillantás.”).

7. A külön hitvallás, e felekezeti meghasonlásokat még egyes ágaikon is felosztja. Több versengés van a magyar pápista és református, mint gallus és angol között. Sok derék magyar helység, melynek lakó-sai oly egyenesen és karcsún nőttek fel mint egy fiatal fenyő líget, s képvonás, állás s mozgásban oly rokon egyenlők, még azok sem alkotnak aránylag kis körünkben egy szívet, egy testet; s a **kereszt** — a türedelem és felebaráti szeretet dicső jele — sokszor egy a menyországból kirekesztő vázzá alacsonyíttatik le, s a **kakas** a lelki ébredés példázója ellenséges bizodalmatlanság cégérévé dízteleníttetik. Alig van társaság, egyesület, intézet, mely a hitvallási irigykedés ördögétől ment, már kezdete-

kor ne rejtené keblében a halál okát. (Gróf Széchenyi: Világ.)

8. Némelyek szomorúan füttyörészik el a mohácsi veszedelem (most Trianon szerk.) nótáját s azt hiszik, ott van koporsója minden scytha fénynek. S tán úgy van, ámbár én nem hiszem — de az okos ember nem néz annyira háta mögé, mint inkább maga elibe s elveszett kincse siratása helyett inkább azt tekinti s vizsgálja, mit menthetett meg s avval beelégedni s lassankint többet szerezni iparkodik. (Gróf Széchenyi: Hittel.)

9. Csak az a valóságos bölcs hazafi, ki lehetőt kíván, s jól tudván, hogy az ember gyenge léte miatt se felette boldog, se határtalanul boldogtalan nem lehet, a **középúton jár**. Ő lélekderülten él, szomorú unalom nem öli óráit s a **közjóért** fáradozván, **nem panaszkodik mindegyre hasztalan**, hanem inkább **felkeresi a hibákat** s azoknak kútfejeit nyomozza, kifejti és **rajtok segít**, ha lehet; ha nem lehet nemesen **rüri**; — **gyáva panasz szájából nem hallatik**. A hibákat pedig inkább **magába keresi**, mint másokban, mert magával parancsolhat, másokkal nem. Ha senki se tenné kötelességét, teszi ő, úgy mint az igazi hős maga megáll, ha a többi futásnak ered is. S mennyi számos jót tehetni hazánkban, csak hogy bona fide **közhaszon** legyen a cél, s ne fényűzés, hirkapkodás, dicséret szomja! (u. o.)

10. Nincs annyi gondom tudni valaha mik voltunk, de inkább átnézni, **idővel mik lehetünk s mik leendünk**. A múlt elesett hatalmunkból, a **jövendőnek** úrai vagyunk. Ne bajlódjunk azért hiába való reminiscentiákkal, de birjuk inkább elszánt hazafiságunk s hiv egyesülésünk által drága anyaföldünket szebb virradásra. Sokan azt gondolják: Magyarország — **volt**; — én azt szeretem hinni: **lesz!** (u. o.)

III. Törvények és rendeletek.

1. Pénzügymin. 113. 751/1925. sz. r. Vagyonváltásfgöldek után azok volt tulajdonosai, vagy jelenlegi haszonbérloi és haszonélvezői az 1925—1926. gazdasági évre az államkincstárnak a leadandó föld kat. tiszta jövedelme összegének minden koronája után 12 kgr. búza haszonbért tartoznak fizetni.

2. Ker. Min. 24.770/1925. sz. Egy és ugyanazon címzethez, ugyanazon feladó legfeljebb három csomagig egy szállítólevélen is feladhat csomagot.

3. B. M. 235.668/1925. sz. r. Az erkölcsi romlásnak kitett,

vagy züllésnek indult kiskorúak javítónevelése ügyében szigorú gyors intézkedésre utasított az árvaszék.

4. B. M. 3770/1925. sz. eln. r. Kihágást követ el az, aki üzletét a vasárnapi és Szent István napi munkaszüneti napra meghatározott zárórán túl abból a célból tartja nyitva, hogy a vásárra szánt árukat ott összeszedje és járóműre rakja.

5. V. K. M. 41.824/1925. 18 éves aluli gyermekek az adventista vallásban nem nevelhetők. Az 1894. 32. t. c. és az 1895. 43. t. c. 26. §. szerint a gyermekek valamely bevett vagy törvényesen elismert vallásban nevelendők, az adventista vallás pedig nálunk se nem bevett se nem elismert vallás.

6. B. M. 3518/1925. eln. sz. r. A Kormányzó Úr Ó Főméltósága születés (junius 18.) és nevenapjának (dec. 6) megünneplésekor a hatósági épületekre a nemzeti lobogó kitűzessék és kizárólag az ünnepély tartalmára a tisztviselők és alkalmazottak a szolgálat alól mentesítendők.

7. Közig. Bir. 1684/1924. sz. végzése. A különböző vallásfelekezetek részére nyújtandó iskolafenntartási segélyt igazságos arányban (1868. 38. t. c. 25 §. és 53. t. c. 23. §.) Kell felosztani. — A lélekszám aránya mellett figyelembe veendő az egyes felekezetek vagyoni ereje, hiveinek teherbíró képessége, az iskolák terjedelme, színvonala, az egyes felekezeteknek egyéb címen adott juttatás stb.

IV. Irodalom és művészeti

1. „Új Testamentum“ (Előszó, bevezetés és szótárral) fordította **Dr. Masznyik Endre**. 495 oldal. Ára könyvkereskedésben: füzve 100, vászonban 130, bőrben 180, a fordítónál **Ercsi**-ben Fejér m. 90, 120 és 170 ezer korona. Tíz példányon felül való rendelésnél 20 % kedvezmény. Szent örömmel és meghatottsággal vettem a kezembe a postán éppen az ímént érkező irodalmunk legdrágább kincsét az Újtestamentumnak legújabb magyar fordítását. Ime a „magyarok Istene“ ismét egy fénysugárt vetített a sötét magyar éjszakába, mely által tudunkra adta, hogy a magyart elveszi nem engedi, mienk a Krisztus evangéliuma, a hit, az örvendetes jövő. Iestennek legyen érte hála s a fordítónak, ki az éjt nappallá téve, minden erejét és lelkesedését élő evangéliomi hitét s lobogó magyar honszerelmét belefektetle e hatalmas irodalmi mű megalkotásába. — E fordítás a mint a szerző maga is mondja „új és mégis régi.“ Érthető, zengzetes szép magyar nyelven van megírva mégis ott a hol csak lehet Károlyi nyomán halad s így valóban „Károlyi-redivivus“. Kissé szokatlan-

nul hangzik, hogy Dr. Masznyik pl. a „Mi Atyánk ki vagy a mennyekben”-t „**Mi mennyei Atyánk**”-ra, Keresztelő Jánost „**Avató Jánosra** fordítja (az „avatást” hátul a szótárban megmagyarázza, bár e kérdés még vita tárgyát képezheti.) Sóváróva várjuk az ó szövetségnek is új magyar fordítását és már az új magyar testamentum megjelenésével szeretnők látni, a magyarhoni **ev. egyetemes nyomdát**, a mely különféle kiadású (kis és nagyobb alakban, képes, iskolai kiadás) zengzetes szép magyar nyelvű bibliákkal melyeknek előszavában természetesen a személyes motívumoknak — hogy t. i. ki őhajtotta, ki ellenezte az új fordítást — már nem szabadna előfordulni — látná el a feltámadás után vágyó magyart.

2. „**Nem hiába jött el Jézus**” vallásos gyermek- és ifjúsági színművek. Irta **Okos Gyula** ókéscei ref. lelkész. Ára 3 ar. korona. Kapható szerzőnél Ókésce és Bethlen nyomdában Budapest, Calvin-tér 8. sz. — Négy színművet foglal magában: a) „A legboldogabb karácsony” 2 felv. b) „Angyal-szívek” 2 felv. c) „A nagyapa megbékül” 2 felv. d) „Nem hiába jött el Jézus” ifj. színmű 4 képben. E vallásos, megható és előadásra alkalmas szép színműveket tartalmazó aránylag olcsó könyvecskét ajánljuk a lelkész és tanító urak figyelmébe.

3. 1926. évre szóló naptárak közül gazdag tartalommal jelent meg: a) **Luther naptár**. Szerkeszti: Hetényi Lajos. Sopron. XIV. évf. 200 oldal. Bolti ára 24.000 korona. b) **Prot. Árvaházi Naptár**. Szerkeszti: Lampérth Géza. 54 évf. 128 oldal. Ára 20.000 kor. Megrendelhető Kókainál. c) „**Magyar Kereszténynek Naptára** (laszakító naptár). VIII. Gyulai Pál-u. 9. sz. d) **Volkskalender für deutsch christliche Familien in Ungarn**. Ára 10.000 kor. E magyar hazafias német nyelvű ált. ker. tartalmú (cikkei közül kiemelendő: „Wir sind Deutsch-Ungarn,” „Gegen den Alkohol,” „Was neues an der Grenze Trianons?”) naptár megrendelhető szerkesztőnél vagy Dr. Steuer György német nemzetiségék kormánybiztosánál Budapest, V. Wurm-u. 1. sz.

V. Szerkeszti üzenetek.

1. A Lp. II. évi.-nak ez első számát mindazoknak megküldöttük, a kik csak némi előfizetési díj beküldésével is támogatói voltak lapunknak. **Egyetlen fontos és nagy kérésünk** az, hogy a kik lapunkra előfizetni nem akarnak, vagy hátralékaikkal kiadás többletet okozva (— miután nekünk a lapszámok megjelenése után azonnal eleget kell tennünk nyomdai kötelezettségünknek) **veszélyeztetik** lapunk fennmaradását, hogy ezek vegyék maguknak azt a kis fáradságot **legyenek szívesek** e lapot „nem fogadom el” felírással, vagy költségünkre visszaküldeni, hogy hátfarozottan tudjuk kire számíthatunk. Külföldi lapokért, vagy holmi Színházi Életekért stb. százezreket dobunk ki, ez egyetlen magyarhoni ev. homiletikai folyóirat is tán megérdemli a támogatást. Egyesek kívánására igyekszünk jövőre még több rövidebb, két-három oldalú, **felosztásos** (tehát egy, vagy két vezérgondolatot bibliai szöveg alapján világosan tárgyaló, pár az életre alkalmazó gyakorlati példával illusztráló) beszédeket, írásmagyarázatokot hozni, melyeket gyakorló kollégáink s levitatanítóiink könnyebben megtanulhatnak s elmondhatnak. Hetvened vasárnaptól bőjt 6. vas.-ig már jan. 10-ig kérek beszédeket.

2. A Lp. 3. és 4-ik számát, ki nélkülözheti, kérem küldje Magyarbolyba 40.000 kor. az illető javára íratik. **Hátralékokat kérjük immár beküldeni és az előfizetést megújítani.**

Evangélikus Testvérek párteljátok a „Luther Társaság” könyvkereskedését.

Ujjonnan megjelent és raktáron levő könyvek:

Büchler S., Az ifjúkor lelki élete	70 000 K
Carlyle, Hősökről 2. kiadás	70.000 K
Dános A.-Kovács G. A szociális eszmék fejlődése	84 000 K
Gobineau, Renaissance 3 kiadás	70.000 K
Imre Sándor, A családi nevelés főkérdései	45 000 K
Lagerlöf, Két Krisztus legenda	21.000 K
Papini, Krisztus története 3. kiadás, kötve	147 000 K
Rákósi Jenő, A tragikum, kötve	49.000 K
Ravasz László, Gondolatok 3. kiadás, kötve	60.000 K
Stalker, Fájdalom embere	77.000 K
Windelband, Preludiumok (Mi a filozófia)	77.000 K

Kaphatók a Luther Társaság könyvkereskedésében, Budapest VIII., Szentkirályi-u. 51.a.

A „Hangya” Termelő Értékesítő és fogyasztási Szövetkezet A Magyar Gazdaszövetség Szövetkezeti Központja,
BUDAPEST, IX. Közraktár-utca 32–34. sz.

A gazdasági megerősödésnek, a földművelés és kisipar boldogulásának, az ország régi erejében való talpraállításánál legbiztosabb eszköze a szövetkezeti szervezkedés

A „Hangya” központ alaptőkéje jelenleg 17.000.000.000 korona.

A „Hangya” szövetkezetek száma Csonkamagyarországon 1950. 1924. évfolyamán a „Hangya” szövetkezeteknek szállított gazdasági és háztartási cikkek értéke 550.000.000.000 korona.

Magyarország megújulásának és gazdasági függetlenségének tesz szolgálatot minden magyar, aki „Hangya” üzletrészeket jegyez. Egy dró. üzletrész 12.000 korona.

Kormányrendelet értelmében a „Hangya” központ a szövetkezetek útján áruelőlegbetéteket is elfogad tagjaitól, könyvecskék ellenében, a legkedvezőbb kamatoztatás mellett.

Folyószámlabetéteket is elhelyezhetnek a tagok, a Hangya központnál igen kedvező feltételek mellett. Hosszabb időre lekötött összegek után magasabb kamát jár.

A tagok idegen pénznemekben fekvő tőkéit megőrzésre átveszi a „Hangya” központ s utánuk előnyös kamatot fizet.

Hamerli József

vasnagykereskedő

Pécs, Király-utca 9. szám alatt.

Telefonszám 3. es 888.

**Cement, betonvas,
vasgerendák.**

Konyhafelszerelések.

**Épület vasalás. :: Kertészeti
cikkek. :: Mezőgazdasági gé-
pek, gépolaj, gépszir, S K F
golyós csapályak.**

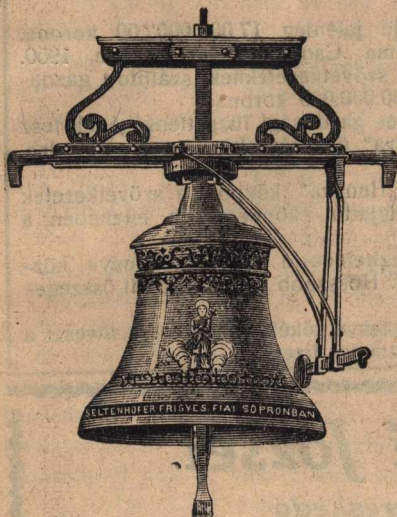
Tejgazdasági felszerelések, gépek.

Álapítottott
1816.

Seltenhofer Frigyes Fia

Hazánk leg-
első és legré-
gibb harang-
öntődéje

m. kir. udvari harangöntők, SOPRON.

Ajánlják a t. hitközségek és közsé-
geknek legfinomabb harangérből
öntött templomharangjaikat, bármely
nagyság és zengzetben. előre me-
ghatározott hanggal. Repedt haran-
gok átöntését, legujabb szabadalma-
zolt öntött vagy kovácsolt vasból
készült húzókészületeket, forgatható
ékszerkezettel. Régi mód szerint
felszerelt harangok új vasszerke-
zetű koronára való átszerelését. —
Kovácsolt vasból készült szabadon
álló vagy fekvő szerkezetű tűz-
mentes harangállványokat.

10 évi jótállás!

Előnyös feltételek!

HA SZÉPEN SZÓLÓ

HARANGOT

AKAR RENDELNI

FORDULJON AZ

ECCLÉSIA HARANGMŰVEKHEZ

Budapest VI. Tüzér-u. 13-17. szám.

Telefon: József 152—15, József 148—24, József 148—25.

Tiszta fémből, hangvilla szerinti pontossággal, messzeható és so-
káig bűgő harangokat bármely súlyban és hangnemben 6 hét alatt
szállít. — Rendelések felvételeire kérjen díjtalan szakértői kiszállás!

1926. évre

VOLKSKALENDER

FÜR

DEUTSCHSPRACHIGE UNGARN

E hazafias általános
keresztény naptár,
melyet

DR. STEUER GYÖRGY

német nemzetiségi
kormánybiztos
szerkesztett,

10.000 koronaért

megrendelhető
lapunk szerkesztőjénél

MAGYARBÓI YBAN.